

Rausa

ERFGOED
DAG

Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 8 maal per jaar. Vierde jaargang nr. 3, Roosdaal, april 2016

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Luc Van Cauwe-
laert, Bart Caulier, Karen
Van Schuerbeek, Herman
Fonteyn, Herman Van
Herreweghen, Huberte
Lauwaert, de Roosdaalse
Fotografenvereniging

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Digitaal abonnement:
gratis.
Gedrukt jaarabonnement
€ 20- te storten op
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in februari, maart, april, juni, augustus, september, november en december in digitale versie en op aanvraag in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis. Wie een gedrukte versie wil, kan zich in december abonneren (€ 20) voor de volgende jaargang. **In de loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleveren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 054 32 33 64

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	om te beginnen
Blz. 3	rituelen op rust
Blz. 4	het rijke Roomse leven
Blz. 7	de stille bedevaartkerk
Blz. 10	apostel van Borchtlombeek
Blz. 11	een snuif Pamelse herinneringen
Blz. 18	triviale rituelen
Blz. 21	de schieting
Blz. 25	Meiboomplanting

De teksten en de foto's van deze brochure zijn van Walter Evenepoel, tenzij anders aangegeven. Wij danken het Gemeentebestuur van Roosdaal en de Roosdaalse Cultuurraad voor de steun bij het uitgeven van deze bundel ter gelegenheid van de Erfgoeddag 2016.

Op de voorpagina: 'Flambeeuwen' een foto van Geert Vermandere, op de achterzijde 'Feestelijk paasei', foto van Jo Van den Brempt, beiden van de Roosdaalse Fotografenvereniging.

Rond de tijd waarop we de klok nog eens op het zomeruur hebben gedraaid, begint het ieder jaar weer overal te kriebelen. Zelfs in de erfgoedsector weten ze in het begin van de lente met hun vitaliteit geen blijf. Bij Faro, het Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed, mobiliseert men alle krachten om voor de zestiende maal de Erfgoeddag (op de tweede zondag na de paasvakantie) goed te laten verlopen. In Roosdaal is men al jaren ingegaan op de oproep om hier ook op gemeentelijk niveau aan deel te nemen. En ook hier mag men stilaan spreken van een traditie! Opnieuw organiseert Erfgoed Rausa dit evenement in samenwerking met de Cultuurraad en het Gemeentebestuur van Roosdaal.

In 2016 opteren wij om onze activiteiten wat te spreiden. Op 23 april (de dag vóór de officiële Erfgoeddag) stellen wij deze brochure voor en bieden wij in onze erfgoedkelder doorlopend een filmprojectie aan: 'Rituelen op de pellicule'. Op donderdag 28 april halen we professor Stefaan Top in huis. Meer info over beide activiteiten, verder in dit blad.

We hebben het intussen al verklapt: 'rituelen' is het thema van deze Erfgoeddag. Onze 'vriend' Van Dale zegt dat een ritueel te maken heeft met overgeleverde gebruiken, plechtigheden en ceremoniën die voltrokken worden bij belangrijke momenten in de levenscyclus of bijzondere tijdstippen in het jaar.

Maar rituelen kunnen ook onbelangrijke handelingen zijn die men volgens een bepaald patroon gaat verrichten. Wij hadden dus nogal wat vrijheid om het thema uit te werken. Toch hebben wij ons gehouden aan een klassieke interpretatie van het begrip: nagaan hoe onze ouders en (voor onze rijpere lezers) wijzelf tijdens de vorige eeuw omgingen met religieuze én heidense rituelen. Al zullen wij als toemaatje ook enkele pittige gebruiken uit het dagelijkse leven aanhalen en laten we enkele rituele gebruiken aan de hand van ironische 'stukjes' herleven.

Laat dat nu een van onze belangrijkste doelstellingen zijn: een aantal mooie 'rituelen op rust' nieuw leven in te blazen.

Een heel gemeente 'dankjewel' aan het Gemeentebestuur en de Cultuurdienst voor de steun bij het uitbrengen van deze brochure!

Het rijke Roomse leven

In 1963 schreef de Nederlandse literator Michel van der Plas een warme en tegelijk ironische bundel 'Het rijke Roomse leven'. De katholieke schrijver schetste hierin hoe het leven in Zuid-Nederland en Vlaanderen tussen pakweg 1860 en 1960 doordrongen was van kerkelijke rituelen. Mensen die het boek niet eens gelezen hadden, maar die heimwee hadden naar de tijd waarin de kerk de richtinggevende baken was voor een vroom en eenvoudig leven, vonden in deze titel een passende omschrijving van de periode waar ze met spijt aan terugdachten. De kalender bulkte van heiligen die recht hadden op verering. Vasten, advent, Pasen en Kerstmis waren bakens in het jaar. In alle levensfazen stond de kerk centraal en waren er rituelen die van generatie op generatie werden overgedragen. In deze bescheiden brochure gaan we niet proberen om alle religieuze activiteiten die in de zes Roosdaalse parochies werden beoefend uitgebreid te bestuderen. Wij laten enkele mensen herinneringen ophalen, voegen wat anekdotes en beeldmateriaal toe en hopen dat het iets losmaakt bij mensen die ons wat willen vertellen over wat hen is bij gebleven.

Wie toch wat dieper wil graven, moet maar eens naar onze erfgoedkelder komen waar een aantal prachtige boeken liggen te wachten van o.a. Luc Van Liedekerke, Herman Van Herreweghen en François De Neef. Wie het liever digitaal doet, vindt bij Hubert De Bolle zijn gading (Roosdaal van A tot Z). Laten we eerst even kijken welke herinneringen Strijtem mag koesteren.

Wanneer je iets wil te weten komen over de geschiedenis van Strijtem, ga je vanzelfsprekend Luc Van Liedekerke opzoeken. Maar ook zijn schoonzus, Huberte Lauwaert, is een rijke bron van informatie! Voor deze bijdrage rond rituelen ging ze aankloppen bij een heleboel Strijtemnaars met de vraag wat zij zich herinnerden over de **Strijtemse processies**. De oogst is een mozaïek van feiten en weetjes, aangevuld met enkele prachtige foto's.

Raymonde Lauwaert als Sint Barbara met haar vier zussen

"In Strijtem ging de processie twee maal per jaar uit, de eerste keer op de zondag na Sacramentsdag, de tweede maal op Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart (15 augustus). Op die dagen was het ook 'kermis te Strijtem'.

Zo'n processie organiseren was geen eenvoudig karwei! Om te beginnen was er een massa figuranten nodig. Die moesten allemaal gekleed worden en hun juiste plaats in de optocht aangewezen. Sommige mensen kropen elke keer in de rol van dezelfde heilige. Niet zelden ging die 'functie' over van moeder op dochter, vader op zoon of een ander familielid. Er waren er zelfs bij die zelf voor hun garderobe zorgden en die naar Ninove trokken om stoffen aan te schaffen waarmee ze zich een mantel konden vervaardigen van het mooiste fluweel.

De dagen voordien was de koster al druk in de weer om alle heiligen op hun sokkel te zetten en de nodige attributen te verzamelen. De kostuums werden van de zolder gehaald en in de parochiezaal op de tafels uitgesteld. Bereidwillige vrouwen zorgden ervoor dat de kleren versteld en gestreken werden, waarna ze netjes opgeplooid op een stoel lagen te wachten op de grote dag.

Op zondagmorgen besteede de koster de toren en stak de driekleur door het smalle deurtje.

Intussen kwamen de uitverkoren 'acteurs' zich aandienen en moest her en der geholpen worden bij het aankleden, lintjes knopen, vleugels aanbinden en het aanduiden van de juiste plaats. Ook de onderwijzeressen waren ingeschakeld. Zij moesten erover waken dat het jonge volkje zich gedroeg en dat het goede tempo werd aangehouden.

Zo trok de stoet zich op gang. Vooraan, plechtig de champetter, dan de misdienaartjes met het kruis, verder volgens een welbepaalde hiërarchie de 'levende' heiligen, gevolgd door het beeld dat gedragen werd door stoere Kajotters, KWB-ers en BJB-ers. Aan de rustkapel werden de dragers afgelost door een nieuwe ploeg.

In twee keurige rijen, de meisjes in het wit, stapten de 'plechtige communicanten'.

Onder een met gouddraad versierd fluwelen baldakijn ('Den Hemel' genoemd) stapte de priester met het Heilig Sacrament. De leden van de 'kerkfabriek' schreden in hun kielzog, een flambeeuw in de hand, de koorzangers zongen hun plechtige liederen en af en toe blies de fanfare een vrome mars. Dat was niet naar de zin van de koeien die langs het parcours het schouwspel herkauwend stonden gade te slaan. Bij het eerste tromgeroffel en trompetgeschal stoven zij loeiend de weide in.

De parochianen die mee opstapten lieten zich ook niet onbetuigd. Weken op voorhand werden alle blinkende papiertjes in snippers geknipt. Net voor de processie zou langs komen werden die op de straat gestrooid, soms vermengd met bloemblaadjes. De huizen werden bevlagd en in elk deurportaal vatte de familie post rond een tafeltje waarop het Heilig Hartbeeld of een Lievevrouw stond te pronken tussen een bloementuil en brandende kaarsen.

Het verkeer was nog niet problematisch, maar je moest toch wel even nadenken over het traject. Volgens de verschillende zegslui verschilden die van pastoor tot pastoor. Er werd af en toe halt gehouden. Op die plaatsen stond een prachtig 'mini-altaar' opgesteld, versierd met fluwelen kussens en tapijt, zoals hier bij de familie De Groodt.

Op het einde van de processie schoof de hele stoet onder plechtig orgelspel de kerk binnen en zong iedereen tijdens 'het lof' luidkeels het Tantum Ergo mee".

Huberte heeft heel precies genoteerd langs welke straten de vrome stoet zich bewoog. Ze noteerde ook welke heiligen opstapten en in wie ze gereïncarneerd waren. We geven er enkele mee:

Reinilde Vaeremans en Jeanne Timmermans hebben beiden de eer gehad 'Onze Lieve Vrouw en Koningin van de Vrede' te zijn, de heilige Jeanne d' Arc herleefde in Mariette De Groodt, de heilige Agnes in Nicole Cardoen. Maria Kestens (en later Myriam Verlie) was een engel in het geel, Raymonde Lauwaert torste haar toren als Sint-Barbara (een functie die ze later doorgaf aan haar zus Huberte). Antoine (later zoon Jean) Mattens beeldde de patroonheilige Sint-Martinus uit, fier gezeten op hun prachtig Brabants trekpaard en geflankeerd door een dorpsgenoot die voor bedelaar doorging.

Aller schattigst waren Jezuke en Sint-Jan-neke, deze laatste verpersoonlijkt door Petrus Segers die soms met een lam aan de koord opstapte.

René De Pauw droeg als jonge kerel een flambeeuw. Later torste hij samen met Emiel De Backer een beeld. Welke heilige ze door de straten droegen weet hij niet meer met zekerheid.

Nog tientallen namen van misdienaars, hemeldragers, flambeeuwvoerders en oppassende schoolmeesters heeft Huberte vlijtig op vele vellen papier vast gelegd. En al vind je hen hier niet terug, hun verdienste zal ongetwijfeld niet onopgemerkt voorbij zijn gegaan aan de heiligen die zich dankzij deze brave mensen twee keer per jaar in Strijtem weer levend onder het volk konden komen.

De stille bedevaartkerk van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek

Het miraculeuze Mariabeeld, de schrijnen van de heiligen, de vele middeleeuwse beeldhouwwerken, samen met het wondermooie retabel, staan stil in de verlatenheid van het sobere gotische kerkship. De gelovigen kunnen hier terecht voor de avondmis op zaterdag, voor begrafenissen en huwelijksinzegeningen. Af en toe zijn er evenementen waarop de zware eikenhouten kerkpoorten zich openen en de bezoeker al dat moois kan bewonderen.

Ooit was het anders... Lombeek, gelegen op een belangrijke weg tussen Gent en Brussel op een kruispunt met de grote heirbaan, was zeer druk bezocht. Het had vele etablissementen waar dankzij de continue stroom van bedevaarders een forse omzet werd gerealiseerd voor drank, voedsel en stromatassen.

In twee dagmarsen van 12 uur kon de middeleeuwse pelgrim tot 120 km afleggen. Op haar hoogtepunt werden in de Lombeekse kerk vier misgangen per dag gehouden. Men kon het aantal bedevaarders ramen op 800 per dag of meer dan 250.000 per jaar.

Voor de kleine Lombeekse gemeenschap betekende dit economische voorspoed. Ook voor de kerk en de priester waren dit goede tijden, door de vele giften en de betaalde misvieringen. De rijke gelovigen telden gul hun penningen neer voor levenslange jaargetijden ter vergeving van hun (vele) zonden.

Hiervan getuigen de vele kunstwerken die geschonken werden aan de kerk. De uitbreiding van de Mariabedevaart met de verering van Hubertus was een financiële voltreffer voor de kerk.

In 1112 schonk Bisschop Odo van Kamerijk het *altare de Lombeccha* aan het kapittel van Nijvel en zo werd Lombeek een parochie waarvan de abdis van Nijvel de pastoor mocht benoemen.

Lang voor het huidige Mariabeeld (dat dateert van het begin van de 15de eeuw) was er al dagelijkse bedevaartsactiviteit met meerdere misgangen.

Vóór 1253 al werd Lombeek verheven tot een zelfstandige parochie. De gemeente had maar enkele honderden inwoners. Dit wijst er op dat de bedevaartactiviteit de belangrijkste reden was voor de verzelfstandiging van de parochie. Het kapittel van Nijvel bleef hoedster van de parochie.

Uit documenten blijkt dat de pastoor vóór 1304 werd bijgestaan door een kapelaan die dagelijks mis opdroeg voor de bedevaarders. In 1305 werd een tweede kapelanij gesticht en later nog een derde. Daaruit kunnen we afleiden dat er vier misgangen per dag waren.

In het midden van de 14de eeuw werd het bouwkundig juweel van het noordportaal gebouwd, dit om de vloed van bedevaarders beter te kunnen opvangen en het wachten comfortabel te maken. Het aantal kapelaans wijst op de dagelijkse stroom van bedevaarders die de verschillende relikten en relikwieën kwamen vereren met kaars en stuiver.

Deze drukke pelgrimage vanaf 1100, met een absoluut hoogtepunt vanaf begin 14de eeuw, bestond al 300 jaar vooraleer het beroemde Mariabeeld uit ±1400 haar plaats vond in de toenmalige Marianis links van het koor.

Het huidige beeld heeft dus niets van doen met het oorspronkelijke Mariabeeld, dat volgens de mirakelboeken uit Halle naar Lombeek terugkeerde en zelf de plaats aanduidde voor de bouw van de kerk in vervanging van het bescheiden bedehuis uit de 12de eeuw.

Het gouden Mariabeeld heeft een S-vormige lichaamsbouw, typisch voor de hoofse stijl van rond 1400. Opmerkelijk zijn de slanke proporties van de figuur en de geraffineerde weergave van de kleding. Ons Mariabeeld is een prachtig voorbeeld van de hoofse stijl maar in 1970 werd helaas de polychromie onvakkundig overschilderd. De jaarlijkse Mariaprocessie gaat nog jaarlijks uit op eerste zondag van september. Dit was ooit een grootse processie met Bijbelse taferelen en met de trotse boerenzonen die praalden op hun opgetuigde paarden van waarop zij de jonkvrouwen monsterden.

Het beroemde retabel werd gebeeldhouwd rond 1520. Wie het schonk weten wij niet. Volstond de opbrengst van de pelgrims of heeft het rijke kapittel van Nijvel voorgeschoten in afwachting van een verhoogde opbrengst? Weet dat de waarde van een dergelijk retabel de waarde had van een koggeschip van de Oost-Indische Compagnie! Omgerekend naar vandaag, meer dan 400.000 euro. Dit retabel beeldt in negen maniëristische gesneden panelen het leven uit van Maria, van haar geboorte tot haar dood. Omwille van de vele bedreigende godsdiensttroebelen werd dit retabel, samen met het Mariabeeld en nog veel andere beelden, vanuit het landelijke Lombeek in veiligheid gebracht binnen de versterkte stad van Brussel. Negen jaar zouden de kunstwerken hier in de Begijnhofkerk bewonderd en aanbeden worden door de Brusselaars.

Prins Eugeen-Alexander von Thurn und Taxis, de grootmeester van de posten in de Spaanse Nederlanden schonk, ter gelegenheid van de terugkeer van de kunstwerken, twee schrijnen die de relikwieën van bisschop Sint Hubertus en abt Leonardus bevatten. De schrijnen waren gebouwd als sarcofagen en bekroond met een gemijterd beeld, het ceremoniële hoofddekfel van bisschoppen en abten. De houten schrijnen zijn verguld. Deze laatste waren zeer belangrijk vanuit commercieel standpunt omdat deze heiligen aanbeden werden voor de bescherming van landbouw en veeteelt.

Hubertus werd aangeropen tegen de hondsdoelheid. Hiervoor werd het *Hubertusbrood* gezegend. Volgens Gilbert Van Laethem, telg uit een boerengezin, werden stukken brood gegeven aan elk dier afzonderlijk, ook aan de kippen. Het feest van Hubertus wordt gevierd op de zondag na 3 november, zijn naamfeest. Het schrijn van Leonardus was meer gericht op menselijke kwalen, van bijstand bij de bevalling, tegen hoofdpijnen, tegen geslachtsziekten en ten slotte tot bescherming van het heem tegen inbraken en inbrekers. Zijn naamdag is op 6 november, zodat hij kan gevierd worden samen met Hubertus.

Was Hubertus de beschermheer voor boer en jager, dan was Leonardus meer de patroonheilige voor huisvrouwen: bescherming tegen vrouwelijke kwalen en vrijwaren van have en goed.

Het reliekschrijn van Sint Leonardus

De pelgrims offerden overvloedig kaarsen en stuivers. Bij genezing schonken zij zilveren dankplaatjes! Lombeek gaf geen driehoekige bedevaartvaantjes zoals gebruikelijk, maar schonk integendeel een waardevoller koperen scapulier met op een zijde het Mariabeeld en op de andere de afbeelding van Hubertus.

De bedevaarders vertrokken in de zuidelijke zijbeuk. Naast het Leonardus en Hubertusschrijn vinden wij hier meerdere aan Hubertus verbonden kunstwerken, waaronder de monumentale kansel. Aan de voet van dit pronkstuk wordt levensgroot de bekering van Hubertus verbeeld. Op het Hubertusaltaar vinden wij nog een glazen kleinood dat de bekering van Hubertus voorstelt.

Wanneer de bedevaarder in de middenbeuk plaats neemt voor het bijwonen van de mis, zag hij niet het alom gekende retabel maar wel een rijk classicistische decorum met rococotabernakel en gestuct (van kunstpleisterwerk voorzien) plafond. De sacristie bevond zich in het hoogkoor achter de altaarswand.

Hier triomfeert Maria op een groots schilderij van vóór 1635. Het stelt in een barok ensemble de verering voor van het kind Jezus en Maria door de wijzen. Dit schilderij werd in 1976 gerestaureerd. Vanuit artistiek en technisch standpunt zijn er vragen te stellen bij deze restauratie. Het bevindt zich nu in het halfduister van de zuidelijke zijbeuk, boven de nu toe gemetste zuiderdeur.

Wanneer de bedevaarder na het eten van het brood verder schuifelt naar de noordelijke zijbeuk komt hij eerst voorbij de Marianis, links van het hoogkoor. Deze was rijk versierd met guirlandes, siervazen en zilveren bedankplaatjes voor bekomen weldaden. Voor de nis stonden vele rijen van kaarsenhouders.

En dan, tot zijn grote verwondering en bewondering ontdekte de bedevaarder hier het magistrale, alom beroemde Mariaretabel van Lombeek. Gezien zijn uiterst verfijnde uitvoering wordt de beeldsnijder internationaal de "Meester van Lombeek" genoemd.

Het is verbazend een foto van dit retabel te ontdekken waarbij wij een verticale opstelling zien zoals de bedevaarders het zagen tot na de Tweede Wereldoorlog. Dit is toch wat het tweede restauratiedossier van architect Chrétien Veraart laat vermoeden.

Een nog een haast niet te beantwoorden vraag betreft de oorspronkelijke plaats van het retabel. De perfect passende voorstelling van het retabel zoals te zien op de foto van de oostwand van het noorderkoor verbaast iedereen. Bevond het retabel zich oorspronkelijk op deze plaats? Of stond het tussen 1530 (datum van het retabel) en 1630 (datum van het schilderij) op de huidige plaats om na 1630 en na de bouw van de altaarswand te verhuizen naar het noordportaal?

Of is er nog een andere optie? Er blijft nog veel te ontdekken. Een uitdaging voor de vorsers.

In dit verband kunnen we de erfgoedvrienden goed nieuws melden. Hannah Demoor wijdt haar Baccalaureaatsscriptie aan het retabel: 'Één kunstwerk, drie stijlen'. Wij kijken uit naar deze scriptie en hopen dat Hannah een aantal vragen mag oplossen.

Noot: Voor de samenstelling van dit artikel hebben wij geput uit de uiterst interessantere bezoekersgids van de kerk van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek (verantwoordelijke uitgever Gilbert Van Laethem, D.2006/10.942/1). Voor de foto's mochten wij gebruik maken van het onwaarschijnlijk rijke fotoarchief van het 'KIK' (Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium).

Luc Van Cauwelaert

De apostel van Borchtlombeek

Om bedevaarders te overhalen ook af en toe Borchtlombeek eens te bezoeken, werd Sint-Amandus ingeschakeld. Deze 'apostel der Franken' heeft in de zevende eeuw kersteningswerk gedaan in Vlaanderen en Noord-Frankrijk. Hij is de schutshelpe van o.a. wijnhandelaars, bierbrouwers, apothekers en herbergiers. Goed gezelschap zouden we zeggen! Als je last hebt van reuma, jicht of huidaandoeningen, moet je zeker eens een vrome tocht ondernemen naar de Borchtlombeekse kerk.

Wij hopen nog altijd dat ook in de jongste Roosdaalse deelgemeente iemand zal opstaan die historische bijdragen wil neerpennen over dit historisch toch wel interessante dorp. Van Erwin Van Dessel kregen wij een rijk geïllustreerd dossier over de restauratie van de Sint-Amanduskerk. Een ideaal onderwerp voor een aspirant erfgoedkundige om de Borchtlombeekse klok wat luider te laten klinken in Rausa...

Een snuif Pamelse herinneringen

In Strijtem hield men het dus bescheiden op twee processies, in Pamel ging men liefst twaalf keer per jaar de straat op! Dat lezen we in '100 jaar Sint-Gaugericuskerk in Pamel' van Herman Van Herreweghen, verschenen bij het Davidsfonds in 2003. Bij het voorbereiden van deze brochure had ik het boek nog eens uit de kast gehaald. Ik begon er in te bladeren en een uur later stelde ik vast dat ik nog altijd aan het lezen was. Zoveel herinneringen kwamen naar boven dat ik meteen naar de Gasthuisstraat fietste om met Herman nog eens door te bomen over al die vergane rituelen.

"Als zoon van een dorpsonderwijzer had je veel kans dat je op een bepaald ogenblik aangesproken werd om deel te nemen aan parochiale activiteiten. In 1942, ik zat toen in het vierde studiejaar, had een van de misdienaars (we zullen de naam maar verzwijgen) een onvergeeflijke 'misdaad' begaan. Hij was (waarschijnlijk nadat hij de mis had gediend) nog wat blijven hangen in de kerk. Omdat het er zo rustig was, dacht hij dat het niemand zou storen indien hij met zijn fiets een toerke zou maken in de kerk. Het moet een speciaal gevoel hebben gegeven om zo langs de preekstoel te peddelen, voor het altaar af te slaan en langs de middengang naar het portaal te bollen. Pastoor Janssens kwam er echter op uit en onze sportieve vriend kreeg ontslag met onmiddellijke ingang. Op zijn zoektocht naar een vervanger kwam de pastoor bij mij terecht en werd ik dus 'kreoul' zoals we dat destijds noemden. Op die manier beleefde ik alle kerkelijke plechtigheden mee vanop de eerste rij".

De neerslag van die ervaringen heeft Herman neergeschreven in het eerder geciteerde werk. Zijn relaas leest als een vertelling van Ernest Claes. Een stoet van bijzondere figuren passeert de revue, door de tijd overwoekerde gebruiken worden even weer in herinnering gebracht.

"Ik had natuurlijk al te maken met allerlei religieuze gebruiken vóór ik misdienaar werd. Zo mochten we tijdens de vastenperiode niet 'smokkelen' (snoepen), alle karamellen werden in een doos bewaard. Op de laatste dag van de vasten 'vlogen' we erop. Op Aswoensdag gingen we soms twee keer een kruisje halen.

Wanneer we in Pamel geweest waren, veegden wij het af en gingen nog eens naar Ledeberg omdat de kruisjes bij de kapelaan duidelijker waren".

Dat het belangrijk was om het assekruis zo lang mogelijk te bewaren was mij ook al verteld door mijn vader. Men had hem zelfs voorgehouden dat, indien je het assekruisje de hele veertigdagentijd kon bewaren, je van de pastoor een nieuw kostuum zou krijgen!

Over Vastenavond was er volgens Herman bij ons niet zoveel te vertellen. Bij ons werd carnaval nooit gevierd. Wij hadden wel gehoord dat er in Aalst toen van alles gebeurde maar nergens in het Pajottenland gaf de Vastenavond aanleiding tot enig feestgedruis. Pas na de oorlog is men ook in Ninove en Halle begonnen met stoeten en de gebruikelijke bijhorende activiteiten. Maar wel was er op halfvasten 'Sint-Greef'. Wie die Graaf van halfvasten precies was is niet echt duidelijk. Hij werd afgebeeld als een ruiter te paard die lekkerrijen uitdeelde (of door zijn knecht liet uitdelen).

In sommige gezinnen was er geen sprake van Sinterklaas. 'Sinjte Greif' heeft zich mettertijd wel laten verdringen door de bisschop van Myra.

Op vrijdag mocht je nooit vlees eten, in de vasten ook niet op woensdag. Goede Vrijdag en Aswoensdag waren bovendien strenge vastendagen!

*Op Palmzondag, de week vóór Pasen, was er een kleine processie die vertrok aan het klooster (het bejaardenhuis) met de pastoor, de koster, de onderpastoor en enkele misdienaars. Met het kruis voorop kwamen ze tot voor de gesloten kerkdeur. De pastoor bonkte toen met het onderste van het kruis tegen de deur die daarna werd geopend. Nadien was er dan de plechtige mis waarbij de gelovigen massaal met een grote tak 'palmouè' (*Buxus Sempervirens*) onder de arm de mis bijwoonden.*

Het was toen wachten tot de priester loyaal wijwater zwierend met de kwispel langs kwam. De gelovigen gingen ervan uit dat de gewijde palmtak een beschermende kracht had gekregen. Thuis werd op ieder kruisbeeld een takje tussen Christusbeeld en kruis geschoven.

Sommigen hingen ook een takje in de stal bij het vee. In alle boeken over folklore lees je ook dat de boeren een palmtakje op het veld zouden geplant hebben, maar dat heb ik zelf niet meer weten doen.

Enkele dagen later vertrokken ook in onze kindertijd op Witte Donderdag de klokken naar Rome, om op paaszondag in alle tuinen hun paaseieren te deponeren.

Bij ons waren dat voor het overgrote deel kippeneieren en hier en daar eens een chocolade-exemplaar. Toen ik met mijn zus Andrea mijn moeder eens bezig zag met eieren te verstoppen, was de magie er natuurlijk af".

Foto Walther De Munter

Dan komt onvermijdelijk ook het hoofdstuk 'processies' aan bod. Hoewel er veel overeenkomsten zijn met wat we in het vorige hoofdstuk vertelden over de Strijtemse processies, waren er toch wat accentverschillen. Om te beginnen was er het grote aantal 'uitstappen': drie 'kruisprocessies', drie processies langs de Sint-Corneliusweg (Sinte Kornilles, Kwinkeleer), de processie naar de grot in Poelk (een marathon!), naar de Sint-Jozefkapel op Kriebrug, de processie op Palmzondag en nog enkele kleinere ommegangen. Maar het waren de twee grote processies die je echt evenementen mocht noemen. Zij vielen merkwaardig genoeg precies samen met die van Strijtem, namelijk op de eerste zondag na Sacramentsdag en op Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart.

Herman rolt een affiche van 80 bij 50 cm uit. Op mooi dik papier is in twee kleuren een overweldigend programma afgedrukt. Een jaartal staat er jammer genoeg niet bij, de affiches moesten immers enkele jaren meegaan. Maar omdat er vermeld staat 'Drukkerij Léon Couck' vermoeden we dat ze rond 1935 van de pers zijn gerold. De hendaagse reclamejongens zouden nog iets kunnen opsteken van de wervingskracht die uitgaat van dit drukwerk.

Voor ons is het echter een zeer rijke bron van informatie. Niet alleen komen we te weten welke activiteiten er op touw werden gezet, maar je kan niet anders dan vaststellen dat de gebeurtenissen ook een attractieve waarde werd toegediend en dat de bedevaarders toch echt wel een beetje naar Pamel werden 'gelokt'...

Parochie **PAMEL** (Brabant)

Vermaarde BEGANKENS
op **EERSTEN SINKENDAG** en gedurende de **Octaaf van Sinken**
TER EERE VAN DEN
H. CORNELIUS
bijzonderen Patroon tegen de Stuipe (seskens of gaven genaamd), gichtigheden
en vallende zickten.
EN TER EERE VAN DEN
H. LAURENTIUS
Tweede Beschermheilige der Kerk
bijzondere Patroon tegen Brand aan menschen, toe en vruchten.

VOLGORDE DER PLECHTIGHEDEN :
Op eersten Sinkendag :
Te 9 1/2 uur : **PLECHTIGE H. MIS** tot inzicht der bedevaarders, gevolgd van zegening der kinderen.
Te 2 uur : **TENPERS, LOF en PROGESSIE** met de Beelden van den H. Cornelius en van den H. Laurentius.
Te 4 uur : **TWEDE LOF.**
Vereering der relikwieën van den H. Cornelius en van den H. Laurentius, na de Processie.

Gedurende de Octaaf :
Op Tweeden Sinkendag : te 9 uur, **PLECHTIGE H. MIS**, gevolgd van zegening der kinderen.
De overige dagen der Octaaf : de **III. MISSEN** te 6 uur en te 7 3/4 uur.

Ieder jaar, op ONS-HEER-HEMELVAARTDAG
heeft een groote toeloop van volk plaats naar de vermaarde
Grot van O. L. Vrouw van Lourdes, te PAMEL-POULCK,
met **GELEGENHEIDSERMOEN** ter plaatse in open lucht om 5 uur, voorafgegaan van het Rozenkrans-
gebed, gevolgd door de vereering der relikwie van O. L. Vrouw.
Drukk. L. Couck, Pamel.

"De grote bezieler van de processies was ongetwijfeld pastoor Janssens, die vanaf zijn aantreden in 1929 begon met de devote optochten te reorganiseren en uit te breiden. Vanaf de preekstoel riep hij de vrouwen op om te helpen bij het naaien van de kostuums. Hij bepaalde ook het traject van de processies. Het waren ook vaak serieuze afstanden die werden afgelegd:

langs Kleistraat, Tezuivenen, Steenweg, Poelkebeek en ten slotte de 'klim' van de Gasthuisstraat. De andere was niet minder zwaar: langs het rusthuis de lange weg bergop, met de Puttenberg als kuitenbijter, dan een kleine ceremonie aan het rustaltaar op de Dries en dan bergaf langs de Klei. Als je beseft dat de grote processies in de warme zomermaanden uitgingen en dat het zware baldakijn zoveel kilometer moest megedragen worden, dan bergrijp je wel dat er een stukje gezweet werd. Niet in het minst door de priester die gehuld in een dikke, met zilver en gouddraad geborduurde koorkap het heilig Sacrament opgeheven hield.

De ruiters van de BJB (Boerenjeugdbond) zijn pas na de oorlog komen paraderen, maar fanfaremuziek was er wel altijd bij. Pamel was in die tijd drie fanfares rijk: de Mettes, de Doempers en de Hopboeren. Die wilden allemaal wel hun toontje meebazen. Om na-ijver te voorkomen werd een beurtrol ingevoerd. Het ene jaar mocht de ene op kop van de stoet, de andere in het midden en de derde op het einde opmarcheren. Het volgende jaar werd gewisseld, zodat iedereen om beurt de eer had om de stoet te openen.

Na de oorlog was het gedaan met het rijke muziekleven, al wist de pastoor toch nog wat muzikanten uit de verschillende ter ziele gegane korpsen te verzamelen om zijn processie wat muzikale kleur te geven. Intussen had ook de Chiro een muziekkorps op de been gebracht met de typische 'viernotenliedjes' op klaroen, begeleid door geroffel op trom en landsknecht. Uiteraard liep er ook steeds een flinke delegatie kerkzangers mee die uit volle borst de litanieën zongen".

Die melodieën zitten bij Herman nog duidelijk in het geheugen gebrand want hij zingt moeiteloos een stukje uit de litanie van alle heiligen:

"Sancte Matthei, ora pro nobis, omnes sancti Innocentes, orate pro nobis, sancta Maria Magdalena, ora pro nobis..."

Herman kijkt het af en toe eens na in zijn prachtige missaal dat hij gekregen had toen hij intern was in Geraardsbergen. Het was een belangrijk handboek dat elke dag werd gebruikt en waar alle liturgische gebruiken en reglementen uitgebreid werden verklaard. Ook hiervan vind je een neerslag in zijn eerder al geciteerde boek.

"De Pinksterommegang, dat was echt een belevens. Op de hoogdag zelf kwam het volk toestromen uit alle windstreken. Eerst waren er de vespers, nadien de processie en vervolgens nog eens een 'lof' voor de bedevaarders. De kerk zat stampvol met jonge gezinnen en hun kinderen. Ik stond toen met de schaal in de buurt van het schrijn van Sint-Laurentius dat in de middengang was opgesteld.

Na een tijd moest ik een andere schaal nemen omdat de eerste zo zwaar was geworden van de vele giften".

De verhalen blijven maar komen...

Over de processies naar de grot van Poelk waar de parochianen van Ledeberg en Pamela apart in stoet naar de grot trokken en waar dankzij de radiowagen van 'Jef van Stontjes' de gebeden van heinde en verre konden gehoord worden. Zijn geluidsinstallatie kwam ook van pas om het orgel van Tubirce Van Houtem te versterken en de stem van de pastoor te laten weerklinken boven de honderden en honderden bedevaarders.

Over de papiersnippers die zij samen met hun moeder knipten uit oud behangpapier en over die processie net na de oorlog waar hij voor een schoendoos vol prachtige glimmende strookjes had gezorgd. Strookjes die hij had verzameld tijdens de oorlog, toen de Engelsen zilveren snippers uit de vliegtuigen deden neerwarrelen om de Duitse radar te ontregelen...

Over de bloemenhulde, een plechtigheid waar enkel meisjes mochten aan deelnemen die een reusachtig bloemtapijt legden voor het beeld van het Heilig Hart en over de sloebbers van jongens die de volgende dag de bloemen kwamen stelen...

Over het merkwaardige fenomeen van het pesjoenkelen op Allerheiligen en Allerzielen. Je kon een volle aflaat verdienen wanneer je (na eerst gebiecht en gecommuniceerd te hebben) een bepaald aantal 'vedronzen' had gebeden. Vervolgens moest je even naar buiten gaan en dan weer naar binnen alles nog eens komen herhalen, wetende dat je telkens een ziertje had verlost uit het vagevuur.

En hoe de mensen op 3 november met hun pakje brood naar de dienst kwamen om het te laten zegenen. Dit 'Sint-Hubertusbrood' beschermde je tegen hondsdolheid. Of over de 'rozenkrans' die werd gebeden, daags voor een begrafenis. Een jongen uit de buurt ging de mensen 'roepen' en 's avonds kwam men dan samen in het huis van de overledene waar door Amelieken van Jefken den bakker, een ongetrouwde vrome vrouw, de rozenkrans werd gebeden. Steevast eindigde ze met de formule: "*Mensjken allemou bedankt in noum van de familie en mergen oem tien ier'n est de begroufenis*". Ook over de begrafenissen zelf vertelde Herman. Hoe je aan het uur waarop de begrafenis plaats vond kon afleiden hoe hoog (of laag) de afgestorvene op de sociale ladder was geklommen.

Af en toe was er een dienst om elf uur "*En dan was het grote tralala*" zegt Herman, "*Dan werd het hele koor met zwart fluweel behangen en werd de katafalk opgesteld*". Dit was een houten staketsel dat ook al bekleed was met zwarte doeken, waarin de kist werd geschoven.

"Wanneer zo'n dienst plaats had op een zomerdag en de dienst duurde wat lang, dan mochten wij zwieren met het wierookvat zo hard we wilden, we konden de penetrante geur niet verdrijven"... Zo zie je maar, als we onze laatste tocht gaan zijn we allemaal eender...

De lijkwagen met paard van Martinus Segers op de Kapelleweide, bij de begrafenis van Petrus Borloo

Foto: Norbert Verbestel

Misschien hebben we het later nog wel eens over de Mariaverering tijdens de maand mei, de adventskrans met al zijn rijke variaties, over de verschillende beschermende scapuliers die moeder met een veiligheids-speld bevestigde op ons onderhemdje of over het kruis dat ze met breed gebaar maakte op de rug van het verse brood, net voor ze er gulle sneden zou van afsnijden. Misschien halen we dan ook nog andere herinneringen boven, bijvoorbeeld over het feit dat nog niet zo heel lang geleden in onze kerken werd verwacht dat de dames een hoofddoek (of een hoedje) droegen wanneer ze ter kerke gingen, terwijl de mannen hun klak of hoed eerbiedig moesten afnemen. Overigens was er toen ook een duidelijk afgebakende 'mannen- en vrouwenkant' in de kerk!

We moeten het dan zeker ook hebben over het 'Koesjdieël' (Godsdeel) roepen en het sterzingen, over Sinterklaas en de kerstboom.

Maar deze brochure is geen encyclopedie, dus eindigen wij ons overzicht van religieuze gebruiken met een ritueel waarmee we ook konden begonnen zijn: het H. Doopsel. Mogen we dit doen aan de hand van een waar verhaal?

Ter doop...

In de Katholieke Kerk worden de mensen volgens een welomschreven ritueel gedoopt om verlost te worden van de erfzonde. Indien er iets fout loopt tijdens de geboorte wordt het kind heel snel gedoopt, in de meeste gevallen werd (wordt) enkele weken gewacht om dan op een plechtige viering het eerste sacrament toe te dienen. De foto op de volgende bladzijde toont een doopkleedje dat in de familie Van Droogenbroeck generaties lang werd doorgegeven. Het is een precieus zijden kleedje met kant afgeboord aan hals en mouwen dat zowel dienst deed voor jongens als voor meisjes. Daarbij hoorde ook een wollen jasje met grote kraag, dat evenwel enkel werd gebruikt wanneer men het kleine wicht wou beschermen tegen de kou bij het onderneemen van de eerste kerkgang.

Foto: Jo Van den Brempt

Het was vaak een uitgebreid gezelschap dat zich van het geboortehuis naar de kerk begaf. Vanzelfsprekend was de jonge vader van de partij, vergezeld van zijn vrouw, als ze genoeg hersteld was. Ook peter, meter, broertjes en zusjes mochten zeker niet ontbreken. Het was vroeger ook de gewoonte dat de 'achterwoures' (de vroedvrouw) het kindje droeg. Tijdens het doopsel kreeg het kind ook zijn naam (namen) mee. In nogal wat families liep dat niet bepaald van een leien dakje. Sommige meters en/of peters hielden nogal halsstarrig vast aan de gewoonte dat de boorling de voornaam van meter of peter zou dragen. Als compromis werd daar dan vaak een tweede of derde naam aan toegevoegd die uiteindelijk de echte roepnaam van de nieuwe burger zou worden.

Dat de doopplechtigheid niet altijd even de-voet eindigde als ze begon, hebben we ook in een verwante tak mogen optekenen. Zo was had men daar op een hete julidag het zesde dochttertje boven de doopvont gehouden en de terugtocht naar huis ingezet. In die tijd waren er echter nogal wat bierwinkels op die route en de doopploeg wilde haar werk grondig doen. De kinderen werden alvast naar huis gestuurd en de rondgang langs de stamineetjes kon beginnen.

Bij Gebier (herberg en kolenhandel in de Brusselstraat) werd het orgel aangezet en de kersverse meter gaf het kleintje door aan de achterwares. Het volgende ogenblik draaide zij met de al even frisse peter rond. Goed 'gelanceerd' werd de reeks horeca-instellingen bezocht en telkens werd gul het glas geheven op het nieuwe leven. Tegen valavond kwam het gezelschap in opperbeste stemming binnenvallen. Toen grootmoeder (die thuis gebleven was om op de kinderen te passen en te zorgen voor balleges met trot) hen vroeg waar de dopeling was, drong het langzaam tot hen door dat het voorwerp van hun feestvreugde ergens onderweg moest vergeten zijn. De vader, die van het schrikken het snelst bij zijn positieven was, vatte meteen de terugtocht aan en vond bij Skeiper (herberg tegenover hof te Zijpe) de vroedvrouw aan in een hoekje naast de toog. Net als het kleintje in haar armen, sliep ze de slaap der gelukzaligen. Toch is het achteraf allemaal goed gekomen met het jonge wicht.

*Jan Steen, 1663,
het geboortefeest*

Hebben we religieuze rituelen bij de vleet, de profane wereld moet er niet voor onderdoen. Het is onbegonnen werk om er een representatief overzicht van te maken. We spitten er 'op goed vallen uit' enkele naar boven...

De 'mei' steken

Al worden ze door de rationalisatie meer en meer verdrukt, toch onderhouden sommige beroepsgroepen nog eeuwenoude gebruiken. De mei richten of steken is daar een voorbeeld van. Hier en daar vind je nog wel een kleine zelfstandige metselaar die met de hulp van een 'knaap' en een helpende hand van de eigenaar, een ruwbouw neerzet. Wanneer de laatste steen op de hoogste schouw is gemetseld en de nok in de geveltop is gelegd, gaat men in de buurt op zoek naar wat veldbloemen, in winter of herfst zal men het oplossen met een paar dennentakken die op het hoogste punt van het dak worden bevestigd. Daarna brengt de bouwplieg een heildronk uit en klinkt men op het geluk van de toekomstige bewoners.

Vorig jaar was er enige opwinding rond een al dan niet definitief afgeschaft ritueel op 11 november. Zonder ons in de discussie te willen mengen en ten gerieve van diegenen die het nooit hebben meegemaakt, willen we even in herinnering brengen hoe het er pakweg een halve eeuw geleden aan toeging.

Het monument

Het monument staat zich het ganse jaar in al zijn grijsheid af te vragen waarom het er staat. Slechts één dag op het jaar speelde zich tot voor kort rondom zijn bijna onleesbaar geworden dekplaten, een altijd eender ritueel af. Dan verzamelde een handvol keurig uitgedoste heren zich rond het gedenkteken voor de gesneuvelden der beide wereldoorlogen.

Op een vrouwelijke schepen na was er geen dame bij het protocol te bespeuren. Vaderlandsliefde, dat was een mannenzaak in Pamel.

De adoratie voor het zwart, geel en rood stond gebeiteld op de ernstige gezichten die geteisterd werden door een venijnige herfstwind. Af en toe twijfelde een reghdruppel op het tipje van een strenge neus, voor zij te pletter viel op een zwart glimmende schoen. Want het regende altijd op elf november, zeker tijdens de plechtigheid. Ongetwijfeld was die regen er ook de oorzaak van dat het nooit wou lukken met de toespraak van de burgemeester. Nochtans was de toon ongeveinsd, de opvoedende boodschap openbarend. Alleen, de woorden waren vrijwel onverstaanbaar. Dat het aan de uitgelopen inkt lag en niet aan het onvermogen van de burgervader, daar twijfelde niemand aan. Misschien had het wel iets te maken met een lied dat enkele jaren later zou geschreven worden: "the answer is blowing in the wind".

Ik heb me destijds ook afgevraagd hoe de met gouddraad bewerkte driekleur het na zestig regenvieringen nog uithield. De vaandel dragers hadden het integendeel wél de ene na de andere begeven. Het vaderlandse symbool werd toen al niet meer getorst door een echte oud-strijder, maar door een werkweigeraar, want dat waren in die tijd toch eigenlijk ook wel een beetje helden. Ook mijn vader was een van hen. Hij had het officiële document zelfs ingelijst. Er stonden enkele indrukwekkende stempels op en voornaam uitziende handtekeningen. 'Diploma van Werkweigeraar' prijkte bovenaan in vette letters. Ge je vandaag met dergelijk getuigschrift maar eens aanbieden op de arbeidsmarkt!

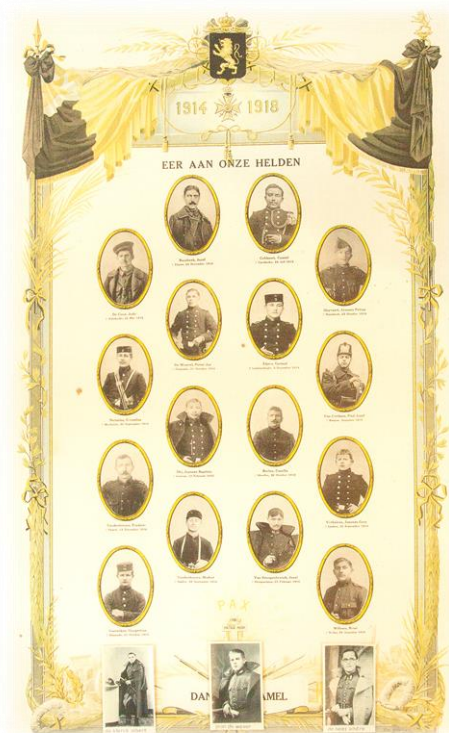
Naar het schijnt werden de schoolkinderen de laatste jaren niet meer opgetrommeld om zich te verzamelen rond het arduinen symbool. Toen ik zelf de pedagogische instelling van ons dorp bezocht, waren wij weken in touw om ontroerende hymnen en stevige strijdliederen in te oefenen. Meester Creytens zong met zoveel vuur de liedjes voor, dat meester Cornel hem met zijn banjogetokkel nauwelijks kon bijhouden.

Wij leerden met zoveel gevoel 'Vaarwel mijn broeder' zingen dat ik het nu nog helemaal uit het hoofd ken. Bij het zingen van de laatste verzen voel ik de ontroering opkomen, alsof ik mijn eigen makkers ergens tussen Langemark en Dikkebus heb weten creperen in een modderige loopgracht.

Maar de onderwijzers van nu kennen de oorlog enkel maar van horen zeggen. Bovendien kennen ze die liedjes niet meer en is er niemand meer die kan banjo spelen. Dus, geen schoolkinderen meer die, gedreven door het heilige vuur, hun respect uitzingen voor het dierbare vaderland.

Een onmisbaar element bij dit ritueel was de inbreng van de fanfare. 'Een' fanfare, jammer genoeg geen Pamelse, die hadden ze ook in mijn kindertijd al niet meer. Gelukkig was het sinds de Roosdaalse realiteit evenwel getolereerd dat Lombeekse of Strijtemse koperblazers de muzikale honneurs waarnemen.

Terwijl de burgemeester een chrysantenkranen neerlegde aan de voet van het monument, klonk dus steevast het 'te velde', gevolgd door een ingetogen Brabançonne. Omdat er intussen zelfs hier al geruchten waren opgevangen over federalisering en zo, werd op het einde ook een profijtig stukje 'Vlaamse Leeuw' toegevoegd.

Het muzikale slot van de herdenking was meestal ook het ogenblik waarop een flauw zonnetje wat flarden blauw tegen de hemel gooide en zo de hoop op betere tijden symboliseerde. Die betere tijden namen meteen een aanvang, wanneer het voorname gezelschap zich ter herberg begaf. Het oorlogsleed dat tijdens de voorbije stonde was opgeroepen, moest gebalsemd worden met zalvend bier en helende jenever.

De doeltreffendheid van deze therapie werd al na een half uur merkbaar, wanneer bij de oversteek van het eerste naar het tweede café al een aantal vaderlandslievenden problemen kregen met het volgen van het rechte pad.

De tocht van het tweede naar het derde bierhuis werd begeleid door de muzikanten die de kleine terts van een uur geleden ruilden voor een uitbundig majeur. Omdat in het dorpscentrum nog slechts drie horecaken wisten te overleven (vandaag moeten we het met één stellen), werden die tijdens zo'n wapenstilstandseditie meestal twee keer aangedaan.

Terwijl de dag bijna altijd toch nog mooi eindigde met een grandioze zonsondergang boven de Denderboord, schreden bombardon en schepen, door patriottische gevoelens verbonden in een innige omarming, langs het grijze monument, waar vergulde bladeren zich door de wind ophoopten naast de paarsrode chrysanten.

*Het dorpsplein van Pamel, een goede tachtig jaar geleden.
Het monument werdd toen nog geflankeerd door twee kleine 'kanonnen'.*

In tijden van terreur en laffe bomaanslagen schrikt een mens al bij het horen van deze titel. Nochtans gaat het hier om een amusant ritueel dat tot eind jaren zestig van de vorige eeuw in afnemende mate werd onderhouden. In plaats van een koele, technische omschrijving te geven, willen wij het wat jongere deel van ons lezerspubliek het begrip uitleggen aan de hand van een ware historie. Men mag het ons niet kwalijk nemen dat we de namen van de protagonisten een beetje hebben aangepast.

De kameraden stonden klaar met al hun materiaal, enkel Kamiel liet op zich wachten.

"Hij heeft me gisterenavond 'pertang' nog verzekerd dat hij zou komen" zei Petrus, terwijl hij het zware stuk spoorrail in de camionette schoof.

"Kom mannen, we zijn de pist in" besliste Rik, de immer vrolijke broeder uit Halle, "ik moet vóór middernacht de auto afleveren, anders is Pater Overste morgen weer slecht gezind".

Er werd nog een zware hamer en een zak solfer ingeladen en zo vertrok het viertal welgezend richting Hoogstraat. Het was een stralende aprilse vrijdag. Vanop de zonbeschonen Zavelberg zagen zij links de Lombeekse Molenkauter liggen en rechts doken de velden de diepte van de Dendervallei in. De fabrieksschouwen van Aalst stonden er aan de horizon bij als kaarsen op een verjaardagstaart. Toen onze makkers hun materiaal begonnen uit te laden tegen de haag van café 'In 't houten vat', kwam er meteen een rits kinderen het merkwaardige ritueel observeren. In deze volkse buurt heb je trouwens nooit gebrek aan gezelschap. De mannen waren nog volop bezig met de voorbereiding van hun activiteit, als een bezorgd moedertje haastig een paar bengels bij de arm greep. "Komt direct mee naar binnen, dit is heel slecht voor uw oren" riep ze terwijl ze de deur achter zich dicht smakte. Het vrouwtje wist duidelijk wat er te gebeuren stond. Nelleke, de dochter van Fons van 't Ate Vat' ging morgen trouwen. Het was een braaf meisje dat als bediende werkte bij Fil, de schrijnwerker. Het was duidelijk dat de drie schrijnwerkersgasten samen met hun 'geestelijke' kompaan voor die gelegenheid kwamen 'schieten'.

"Wat gaat gij doen?" vroeg een van de toegestroomde kereltjes aan Rik.

"We gaan schieten ventje! Zorg maar dat ge straks uw handen voor uw oren houdt".
"Maar gij hebt toch geen geweer om te schieten?"

"Dat is niet echt schieten dat we gaan doen, wij gaan alleen maar lawaai maken".
"En hoe gaat ge lawaai maken?"

"Awel kijk zie, dat is een zwaar ijzeren stuk van de spoorweg, daar hebben we een putteke in geslepen, in dat putteken doen we een beetje solfer en nog een ander poeder. Straks gaat Petrus die zware staaf in dat poeder duwen en Dries gaat er een mot op geven met de hamer. En dan is't boenk patat! Hier zie, steekt dat maar in uw oren."

De goedlachse broeder haalde een zak watten uit zijn jas en deelde gul proppen uit aan de omstaanders. Maar het pientere kereltje vroeg maar door...

"Waarom doet ge dat, zo'n lawaai maken?"

"Omdat Treeske gaat trouwen"

"Mag ze van u dan niet trouwen?"

"Maar vaneigens mag zij trouwen, maar wij komen schieten omdat iedereen zou weten dat hier een trouwer is en omdat dat altijd gedaan wordt de dag voordat een meisje gaat trouwen".

"En waarom wordt dat altijd gedaan?"

Nu moest de geestelijke even nadenken.

"Ze doen dat omdat het een ritueel is, ge gaat later op school wel leren wat dat betekent."

Voor het 'Pietje kerieus' een volgende vraag kon stellen had Dries inderdaad de hamer genomen en mepte hem met volle geweld op de staaf. Het mengsel van zwavel en kaliumchloraat kwam met een enorme knal tot ontploffing en het echode na boven de huizen van Kaaitvaart.

Terwijl ze een nieuw mengsel klaarmaakten kwam vader Fons uit de herberg met een bak bier. "Ah, daar zijn de sloebbers, ik had u verwacht. Hier zie, santé!"

Zoals het goede schieters past, werd de keel bevochtigd voor er begonnen werd aan een heus salvo. Het decibelfestival ging vrolijk door tot Suske van de Peer hijgend en puffend met zijn fiets kwam aanstormen en dramatisch riep: "Mijn duiven, mijn duiven!" Het schietend gezelschap (intussen al wat aangeschoten) wou geen ambras en formuleerde met dubbele tong een compromis: "Nog ene keer en dan stoppen we, hier zie, drinkt ondertussen ook iets". Sus kreeg het laatste flesje uit de bak terwijl het nog één keer over Kattem en Ledeberg galmde.

Omdat het nog veel te vroeg was om naar huis te gaan werden de drankgelegenheden in de buurt allemaal vereerd met een bezoek.

"Kamiel weet niet wat hij gemist heeft" mompelde Rik met dubbele tong.

"En hij heeft niets laten weten! 't Zijn geen manieren..." mijmerde Dries.

"We moeten hem iets lappen" stelde Petrus voor, terwijl hij de zoveelste donkere trap-pist achter de kiezen goot."

"Ik... ik heb een gggedacht" zei Fons, de stille meestergast, die tot dan zwijgend zijn deel van het werk had gedaan. "We gaan voor hem ook ne keer sch...schieten".

"Zijde gij zot, in de pikkedonkere? 't Is elf uur! Ga maar alleen schieten" zei Petrus, die nog nauwelijks zijn ogen kon openhouden.

"Fons, ik vind dat ge gelijk heb" komt Rik tussen. "Kom we zijn weg, dan ben ik nog juist voor twaalf uur binnen".

En weg waren ze. Geen vijf minuten later stoppen ze voor het huis aan de Kleemstraat.

Rik wist dat Kamiel een straffe slaper was en dat ze dus best hun bombardement zouden organiseren onder het slaapkamer-raam. Dus slopen ze voorzichtig als dat in hun gezegende toestand mogelijk was met hun gerief over het grindpad en ploften het zware profiel ter hoogte van de slaapstee van hun collega. Een flinke scheut gemengd poeder in het gat, de staaf erin en lap, met een enorme dreun werd de Strijtemse nachtrust aan flarden gescheurd. De twee mannen scharrelden hun gerief bij elkaar, stormden naar de camionette om er hun gerief in te gooien. Petrus liep naar een zijpad van Sleest om vandaar naar Eizeringen te ontkomen. Rik gaf vol gas richting Halle.

Wat beide mannen niet hadden opgemerkt was dat aan de overkant van de straat heel die tijd het 2PK-tje had gestaan. Jan, een flinke kerel uit Liedekerke had zijn lief Marleentje naar huis gebracht. Ze waren nog wat aan het ... napraten toen Marleentje plots de camionette zag stoppen en de twee verdachte mannen zag uitstappen. Bang had ze er Jan op gewezen dat ze allerlei zwaar materiaal aan het uitladen waren. "Niet tussen komen" smeekte ze, "ze zijn misschien wel gewapend...". Net op dat ogenblik horen ze een luide knal en zien ze de twee onpure individuen hun spullen in de wagen gooien, waarbij de ene gaat lopen en de andere er met de auto vandoor gaat.

"Roep gauw uw vader op en zeg dat hij naar de politie moet bellen... en naar de 900! Ik ga hem achtervolgen!"

In paniek trommelde het arme meisje op de keukendeur van haar ouders. Het was daar intussen echter al volle licht, zoals trouwens ook bij alle burens. De knal had het halve dorp wakker gemaakt. Intussen had onze dappere Jan de achtervolging in-zette.

Op de kop van de Kleemstraat stond de donkere camionette te wachten om af te slaan. Net toen ze bijna bumper aan bumper stonden draaide de lichte bestelwagen links af en haastte zich naar het kruispunt van Eizeringen. Nu is een 2PK-tje geen Jaguar en toen onze moedige achtervolger ook het bekende kruispunt wou nemen, sprongen de lichten op rood.

Maar Jan was een pientere kerel en had de nummerplaat genoteerd op een velletje papier dat op de achterbank lag te slingeren. Het was nog in het pre-GSM-tijdperk en dus zat er niet anders op dan naar het Rijkswachtbureau van Liedekerke te rijden, dat lag toch op zijn weg naar huis. Na wat gebel en geklop kon hij daar toch zijn verhaal kwijt aan een jonge rijkswachter.

“Opdracht volbracht” dacht Jan toen hij luttele seconden later de combi zag uitrijden. Bij Marleentje hadden ze intussen ook niet stil gezeten. Vader had wel meteen naar de Rijkswacht gebeld, maar dan wel naar Lenik, omdat dit veel dichterbij was. “Voor ik de ambulance bel wil ik toch eens gaan kijken” zei de man. Hij had net zijn inspectieronde gedaan toen hij al de auto met de gendarmes zag naderen. Hij kon hen meteen de gepaste aanwijzingen geven.

“Naar binnen gaan en niets meer ondernemen mijnheer” had de wetsdienaar gezegd, vriendelijk, maar met aandrang.

Op hun hoede en met hun revolver in de aanslag gingen de twee mannen aanbellen. Één keer, twee keer... geen reactie. Vervolgens gingen ze het huis rond en bonkten eens op ieder raam, zonder gevolg. Ze deden alles nog eens over en nu zagen ze in het raampje naast de voordeur een licht aanspringen.

“Wie is daar?” hoorden ze iemand vragen door het kleine gluorraampje.

“De Rijkswacht mijnheer, doe open alsublieft”.

“Iedereen kan zeggen dat hij van de Rijkswacht is” komt er als antwoord.

“Mijnheer, wij weten dat er geschoten is. Hier is mijn insigne”. Hij hield een document vlak voor de opening. Voorzichtig werd de deur op een kier gezet. Op hun hoede schoven de gendarmes naar binnen.

“Niet bang zijn mijnheer, misschien zijn ze nog binnen!”.

Kamiel stond er verbouwereerd naar te kijken. Zijn vrouw kwam in een dikke kamerjas bibberend naast haar man staan.

Nadat ze uitdrukkelijk de toestemming hadden gegeven lieten ze de wetsdienars het ganse huis doorzoeken. Nergens een spoor van enige vorm van geweld. In het licht van hun sterke zaklamp vonden ze toch wel iets verdachts aan de omgewoelde grindsteentjes.

“Nee mijnheer, wij weten echt van niets! Een harde knal, echt waar wij hebben niets gehoord. Wij zijn wel tamelijk goede slapers...”

Met de belofte dat ze de zaak toch gingen onderzoeken en contact opnemen met de naburige rijkswachtkazernes namen ze afscheid en deerde de rust weer over de vrede buurt.

Precies op datzelfde ogenblik voltrok zich in Halle een kleine tragedie. Pater Overste had die avond tot laat zitten schrijven aan de preek voor de begrafenis waarin hij daags nadien moest voorgaan. Zijn kamer was overigens bijna altijd de laatste waar het licht doofde. Of toch niet, straks zou Broeder Rik waarschijnlijk nog thuiskomen en voor wat gestommel zorgen. Pater Overste moest glimlachen als hij aan de goedmoedige West-Vlaming dacht. Een hele brave kerel die met het halve Pajottenland bevriend was. Spijtig dat hij zo moeilijk naar huis kon komen. Het was tijdens die overweging dat de dienstwagen de oprit onder de bomen kwam opgereden en vrolijke Rik zich naar het kloostergebouw haastte. Vijf vóór twaalf en een gewijde rust daalde neder.

Vijf na twaalf was het echter gedaan met de peis en vree. Twee busjes van de Rijkswacht kwamen het kloosterdomein op gescheurd. De ene zet zich dwars over de baan, om elke ontsnapping te beletten, de andere reed behoedzaam tot waar enkele nederige wagen stonden geparkeerd en bleven met de koplampen fel schijnend op de camionette staan. Vier rijkswachters sprongen met getrokken wapen naar het voertuig. Toen ze zagen dat die leeg was gingen ze aanbellen.

Pater Overste was op het lawaai afgekomen en opende op dat ogenblik de deur. Hij werd met niet al te zachte aandrang verzocht om plaats te nemen in de combi en zich te onderwerpen aan een streng verhoor. De medebroeders die het tumult hadden gehoord en vanachter hun gordijnen vol verbazing observeerden hoe een van de agenten zich naar het klooster repte en terugkeerde met broeder Rik in pyjama.

Een hele tijd gebeurde er niets. Twee rijkswachters flankeerden nog altijd de voordeur terwijl hun collega's het kruisverhoor vervolgden. Na een kleine eeuwigheid zagen ze Pater Overste resoluut naar buiten komen en stoïcijns langs de schildwachten het klooster binnenstappen.

Sleepvoetend en met gebogen hoofd volgde Broeder Rik.

De ondervragende politiemensen wenkten hun wachtende kompanen. Er werd wat uitleg gegeven en plots hoorden de verschrikte geestelijken een hevige bulderlach. De agenten sloegen mekaar gierend van pret op de schouder. Toen reden zij rustig de lentenacht in.

Het heeft weken geduurd voor Broeder Rik weer zijn vrolijke 'ik' had teruggevonden. Maar ook het mooie 'schietritueel' kwam geschonden uit deze historie...

Ter aanvulling:

Er was naast het gebruik van zwavel en kaliumchloraat nog een andere manier van 'schieten', namelijk carbuurschieten. Hier is het principe eenvoudig: calciumcarbide wordt in poedervorm aangebracht in een pot (soms zelfs een melkketel). Het poeder wordt bevochtigd en de pot wordt afgesloten. Via een kleine opening wordt (in het veiligste geval) een lont aangestoken. Even later volgt een ontploffing waarbij uiteraard een luide knal volgt en het deksel vele meters ver wordt gekatapulteerd.

Op sommige plaatsen werd de schieting afgerond bij het huis van de bruidegom. Na het nuttigen van een aanzienlijke hoeveelheid geestrijk vocht werd een vuurtje gemaakt en moest de trouwer zijn broek uittrekken die vervolgens in het vuur werd gegooid. Hiermee werd het vrijgezellenleven symbolisch verbrand.

Of er op de vrijgezellenavond van veearts Van Vaerenbergh in Poelk in 1931 ook werd geschoten weten we niet, maar we vonden het een mooie foto om er dit hoofdstuk mee af te ronden.

Meiboomplanting

De meiboomplanting is een ritueel dat zijn oorsprong vindt in een heel ver verleden. Net als een aantal andere Europese volkeren, waren ook onze Germaanse voorouders fervente meiboomplanters. De kerstening, noch de industrialisering en zelfs niet de digitalisering konden dit oude gebruik uitroeien.

Niet dat je in elk Vlaams dorp op 30 april nog terecht kunt voor een onvervalste ceremonie, toch wordt het gebruik nog op vele plaatsen in ere gehouden. Ook in onze eigen gemeente is het nog niet zo lang geleden dat 'de mei' werd geplant!

Hoe verscheiden de manier waarop het ritueel wordt voltrokken ook mag zijn, toch zijn er een aantal vaste ingrediënten.

Het planten van de meiboom is een vruchtbaarheidsrite, een ode aan het leven zelf, een lofzang op de jeugd, die altijd opnieuw wordt doorgegeven.

Voor sommige mensen staat het vast dat het planten van de mei de vruchtbaarheid van gewassen en vee zal ten goede komen. In veel meiboomrituelen wordt ook expliciet verwezen naar de menselijke vrucht-

baarheid, een feest van de zinnelijkheid, een celebratie van de liefde. Denk in dit verband maar aan de prachtige liederen die ons zijn nagelaten in zangbundels uit de middeleeuwen en de renaissance.

Als je ooit nog eens een onverlaat tegenkomt die zegt dat wij geen mooie traditionele liederen hebben, zing hem dan dit even voor en beschaamd zal hij moeten toegeven dat dit absolute Europese top is:

Schoon lief, hoe ligt gij hier en slaapt in u - wen eer - sten dro - me?

Wilt op - staan en den mei ont - vaan, hij staat hier al - zo scho - ne.

Mocht je niet goed weten hoe je je dierbaarste hartsvriend(in) eens echt kunt verrassen, doe dan zoals ontelbare begeesterde jongelingen het je in de geschiedenis hebben voorgedaan: ga op de meiavond dit lied onder haar (of zijn) raam zingen en je zal zien, de zomer kan niet meer stuk!

Overigens is het opvallend dat de meilieder tot de meest poëtische mogen ge-

rekend worden in het traditionele repertoire.

Ook de religieuze Marialieder, die zo verbonden zijn met diezelfde meimaand, hebben een betoverende eenvoud en levenskracht. Het blijft een raadsel waarom dit prachtig muzikaal erfgoed ook niet eens een plaatsje krijgt in de programma's van 'cultuurzender' Klara...

De meiboom heeft een heel bijzondere plaats in de meirituelen. Of het nu gaat over een hoge, blauwwit beschilderde houten paal (zoals in Duitsland) of zoals bij ons over een echte boom (vaak berkenboom), altijd hangt in de kruin een grote krans, gevlochten uit jong groen. Aan die krans hangen paarsgewijs rode en witte linten die bij het dansen in elkaar gevlochten worden en de verbondenheid van de mensen met de natuur symboliseren.

Wij betreuren het nog altijd dat dertien jaar geleden een einde kwam aan een lange traditie van meiboomplantingen die heel spontaan werden georganiseerd in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek en Strijtem.

Nu 'rituelen' het thema is van de Erfgoeddag, vinden wij het meer dan gepast het verhaal van de 'Meiboomplanting van het Pajottenland' eens te reconstrueren...

Wij hebben aan de hand van affiches kunnen nagaan dat tussen 1953 en 2003 de meiboom werd geplant, afwisselend in Lombeek en Strijtem.

In dit overzicht laten wij enkele mensen getuigen over hun beleving van dit unieke evenement.

Twee charismatische figuren kunnen we jammer genoeg niet meer aan het woord laten: Rob Lettens, de erudiete Assenaar die het wezen van de Pajotse meiboomplanting heeft bepaald en Hedwig Beyl, de Lombekenaar die ervoor heeft gezorgd dat het ritueel in onze gemeente bleef verankerd. Beiden zijn veel te jong gestorven.

Gelukkig blaakt de derde hoofdrolspeler nog van gezondheid: Herwig Proesmans. Samen met Rob en Hedwig waakte hij over de authenticiteit van het initiatief.

Ook Omer De Backer was een onmisbare pion, hij was onder meer de 'man van de volksspelen'. Verder waren er Bruno De Vos, een onvermoeibare werkkraacht, Sylva Pauwels die de mooie kronen vlocht en Marcel Neukermans die de meidrank bereidde.

Geen meiboomplanting zonder muzikanten! Naast een reeks andere, waren Ghislain Van den Eede en Herman Fonteyn gewaardeerde speelmannen van dienst.

Op de volgende bladzijden krijg je hun relaas. Natuurlijk waren er nog veel meer ijverige mensen die er door hun belangeloze inzet voor hebben gezorgd dat hier een halve eeuw de mei werd geplant.

Rob Lettens

In de winter van 1952 hadden Joost Van den Broeck uit Eizeringen en dokter Leo Wouters uit Strijtem een aantal mensen bij elkaar gebracht in Sint-Katharina-Lombeek bij bakker Gust Maes en zijn vrouw Zoë. Zij vatten het idee op om, inspeland op de prille trend om terug naar de natuur te gaan en naar de bronnen van onze cultuur, een meiboomplanting te organiseren. Een van de genodigden was Rob Lettens, die heel actief was in de Leuvense studentenvolkskunstgroep De Kegelaar. Die vond zijn clubgenoten bereid om mee de schouders te zetten onder het initiatief. Het zal wel te danken zijn aan de goede connecties tussen Joost en Leo enerzijds en de waard van de Kroon (een grote herberg tegenover de kerk) anderzijds, dat gekozen werd voor het landelijke Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek. De uitbaters waren het initiatief erg genegen! Ze stelden hun grote boomgaard ter beschikking, zorgden voor een berkenboom, een krans en ... een boomkappelletje. De schuur werd vrijgemaakt om het jonge volk te slapen te leggen, de meesten kwamen de avond voordien immers met de fiets uit alle

van de verre en dichte omgeving. Wij schrijven dus 30 april 1953. Op een grote weide op de Hunselberg werd op de mei-avond een groot kampvuur ontstoken en de jongelui, die per fiets uit Hekelgem, uit Leuven en zelfs uit Kortrijk waren overgekomen, declameerden gedichten en zongen meeliedereren tot de zon al lang achter de einder was verdwenen. Meisjes en jongens vonden wat later, netjes gescheiden, een slaappleaats in de schuren van de herberg. Lang uitslapen was er niet bij, want in het gotische kerkje volgden de meigangers de hoogmis (met een aangepaste preek door een speciaal overgekomen pater).

Na de dienst trok het gezelschap langs de glooiingen van Hunzel en Moeille. Zij zogen de nieuwe lente op met al hun zintuigen, terwijl ze liederen zongen en de vers geplukte bloemen tot kransen vlochten.

's Middags kon iedereen zich te goed doen aan de worst en kipkap. De waard had immers speciaal voor de gelegenheid een varken laten slachten. Daarna liet hij de bontebende los in zijn boomgaard waar de meisjes strijd leverden om de titel van meigravin en de jongens de kroon van meikoning probeerden te veroveren. Na de volksspelelen mocht het winnende meisje zich een meigraaf kiezen en de gelauwerde jongen mocht er een meikoningin uitpikken. In een plechtige hulding kregen de vier de geurende krans over de schouders die de wandelaars 's morgens hadden gevlochten. Zij waren ook de blikvangers van de optocht die de meiboom ging afhaken.

1 mei 1953, de eerste meiboomplanting in de boomgaard van De Kroon

Op de binnenkoer van een boerderij in de buurt van kasteel Rokkenborgh lag de boom, mooi opgetuigd met een krans voorzien van zestien kleurige linten. In een vrolijke stoet trok de bonte menigte terug naar de boomgaard waar de meiboom onder begeleiding van feestelijke klanken in de Lombeekse grond werd geplant. In die eerste jaren werd er zelfs een klein Mariakapelletje aan de boom gespijkerd dat prompt door een bijdehandse priester werd ingewijd. Vergezeld van een bezwerende formule volgde dan het 'verbranden van de winter', gesymboliseerd door een stropop. Eenmaal de boom geplant steeg de stemming naar haar hoogtepunt: acht paren vatten post rond de boom, de speelmannen zetten de traditionele melodie in en de dansers schoven in sierlijke bewegingen rond de boom, het lint in de hand. Zo vlochten zij dansend een wit-rode sluier onder de groene krans die op de laatste tonen van het lied los dwarrelde rond de schors van de boom. Toen was het de beurt aan al de andere danslustigen om hun lentekriebels de vrije loop te laten. Als uit het scheve torentje van de kerk zes onverbiddelijke slagen over de boomgaard werden neergelaten vloede het hele gezelschap samen in één grote kring en hand in hand zong men een afscheidslied dat even nog bleef hangen in de barstensrijpe botten van de appelaars.

De eerste meiboom schoot wortel. Dit bleek toen het volgende jaar iedereen weer op de afspraak verscheen. Het zag er ook naar uit dat "de Kroon" de ideale thuishaven zou worden. De herberg werd echter overgelaten aan een familielid en de nieuwe uitbater was wat minder gastvrij dan zijn sympathieke voorganger. De organisatoren van de meiboomplanting lieten het niet al te zeer aan hun hart komen en plantten hun mei het volgende jaar gewoon op het dorpsplein! Een paar kasseien werden opgebroken om de boom te kunnen planten, enkele standjes werden opgericht en de veldwachter werd aangesproken om de (schaarse) automobielen tegen te houden tot wanneer de dans voorbij was.

Alles verliep goed zolang het maar niet regende. En dat kon wel eens gebeuren. Op een keer werden de hemelsluisen zo ongenadig wijd opengeschoven dat het danslustige volkje ijlings moest vluchten naar "de Filosoof", een klein zaaltje aan het dorpsplein. De meiboom werd gewoon midden-door gezaagd en aan het plafond opgehangen...

Toch was er iets dat de organisatoren dwars zat. Terwijl de groepjes jongelingen uit verschillende streken kwamen overgewaaid om de Pajotse mei te helpen planten, stonden de Lombekenaars van op een afstand toe te kijken. De oorlogsprikelen werkten nog na in het hoofd van sommige Lombekenaars en enkelen vonden het toch wel heel verdacht, dat zingen van die Vlaamse liederen.

Hier en daar werd er zelfs eens een verwijt van 'zwètte' of 'Dosje' geroepen. Nochtans was het één van de grote betrachtingen van de initiatiefnemers, om van het evenement een traditie te maken, een echt volksfeest voor de mensen van ter plaatse.

Hedwig Beyl

Tussen het kringetje nieuwsgierige dorpsbewoners stond er echter een kereltje met een korte broek het gebeuren gade te slaan. Elk jaar kwam hij wat dichterbij en voelde hij zich meer en meer aangesproken door wat zich daar in 'zijn' straat afspeelde. Hij was al een flinke Chiroleider toen hij door Rob Lettens werd aangesproken mee te doen met de meiboomplanting. Hedwig Beyl vroeg niet liever. Een jarenlange vriendschap was begonnen, de verankering met Lombeek was een feit.

Dit contact was niet alleen het begin van een grote betrokkenheid van de plaatselijke jeugd, maar onbewust had Rob Lettens iemand gevonden die later met evenveel charisma zijn bezielende taak zou overnemen. Hedwig Beyl had een ruime vriendenkring en velen onder hen begonnen ook smaak te krijgen in de jaarlijkse bijeenkomst. Hier zou later volksdansgroep 'de Ronde' uit ontstaan. Hun vaste speelman Herwig Proesmans leerde de jonge Lombekenaars volksdansen en meeliederzinnen zingen. Met hen kwam het onge Kunststude, het spontane. Het zou het kenmerk worden van alle volgende meiboomplantingen.

Toen afspanning 'de Kroon' van gezellige dorpsherberg werd omgetoverd tot klasserestaurant, was er voor een archaisch gebeuren als de meiboomplanting geen plaats meer. Omdat de grenzen binnen het intussen verenigd Roosdaal vervaagden, werd na enig zoeken verhuisd naar het terrein van de Jeugdclub, vlak bij het Strijtemse kasteel.

Wat we vandaag als het mooie cultuurhuis 'Het Koetshuis' kennen, was toen een bijna ruïne. Toch was het in de 'wilde' jaren na '68 een paradijs voor de Strijtemse jeugd. Dankzij de gastvrijheid van de Jeugdclub (mét 'k'!) vond ook de meiboomplanting voor veel jaren een passend onderkomen. Vanaf dat ogenblik werd de 'Lombeekse meiboomplanting' resoluut omgedoopt tot 'meiboomplanting van het Pajottenland'. Plots doken er nieuwe gezichten en groepen op. De Hoepduvel uit Asse (de groep rond Rob Lettens), de Ronde en de Kegelaar kregen het gezelschap van die Stoute, de Sint Maartensgilde, Eglantier en verschillende plaatselijke verenigingen. Later zou ook De Wouwe uit Meerbeke een sterkhouder worden. Nooit eerder kwam er zoveel volk opdagen om het lentefeest te vieren. Nooit eerder trad er zoveel jong volk in het strijdperk om meikoning of meigravin te worden.

Het was ook in die periode dat Vicky Matens zich tot meigravin had opgewerkt en prompt na het behalen van haar titel met een jutezak over het hoofd werd gekidnapt en opgesloten in een donkere zolder van het jeugdhuis. Pas wanneer bij de aanwezigende een flinke som losgeld was opgehaald, werd de edele jonkvrouw vrijgelaten. Gelukkig werd het losgeld later op de avond besteed aan het laven van dorstige zielen.

Ondanks het feit dat er honderden foto's werden genomen en gaandeweg ook een filmcamera werd bovengehaald, is het bewaarde beeldmateriaal beperkt. Gelukkig kregen we van Luc De Brael een filmrol waarop zijn vader in 1972 een van de mooiste edities heeft vastgelegd.

Jan De Mont maakte er een montage van die in première gaat op de erfgoeddag. Geïnteresseerden mogen gerust een kopie komen nemen. Ze zijn welkom om gewapend met een USB-stick op een van onze opendurdagen deze onvergetelijke beelden over te nemen.

Maar ook het mooie liedje van het Strijtemse jeugdhuis duurde niet zo lang en weer moest men uitwijken naar een andere plaats. Ver hoefde men niet te zoeken, in '78 en '79 was men te gast op het stervormig pleintje vóór het Strijtemse kasteel, vandaar ging het een boogscheut verder naar het klooster van Strijtem om vanaf 1984 definitief onderdak te vinden aan de KLJ-lokalen in de Lostraat.

Alsof het vanzelfsprekend was, werd ieder voorjaar hetzelfde gezelschap samen geroepen om de verschillende zaken te regelen en praktische afspraken te maken en ieder jaar lukte het opnieuw om de boom te redden. Toch was niet elke editie even goed gelukt.

Op een bepaald ogenblik werd voor Rob Letens toch een beetje te veel afgeweken van het originele opzet en gaf hij de fakkel door aan Hedwig Beyl, die vanaf dan even plechtstatig als Rob de 'ceremonie' zou leiden. Overigens was Hedwig al veel jaren de echte motor achter het initiatief.

Tegenvallend weer, muzikanten of dansers die een andere afspraak hadden, het kon wel eens tegen zitten. Ook het feit dat voor de spelen te weinig echt 'huwbare' vrouwen en mannen kwamen opdagen, zorgde ervoor dat de laatste jaren enkel nog meisjes en jongens van veertien in het strijdperk traden. Misschien werd het voor Hedwig ook allemaal wat te veel.

In 2003 werd beslist om nog één keer een mooie editie op touw te zetten. Het was het jaar waarin Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek zijn 750ste verjaardag vierde, een ideale gelegenheid om nog eens terug te keren naar waar het allemaal begon.

De vaste ploeg van de meiboomplanting kreeg de steun van het hele feestcomité. Lombeek stond die vierde mei op stelten. De zon scheen feestelijker dan ooit, dansers en speelmannen die eerder hadden afgehaakt waren weer van de partij. Wat grijzende dames en kalende heren die nog de Lombeekse edities hadden meegemaakt, huppelden er samen met het jonge geweld alsof de nieuwe lente hen het eeuwig leven had geschonken.

Toen werd het stil. De volgende lente ging voorbij zonder dat een uitnodiging werd verstuurd om de mei te planten. Enkele jaren werd heel de vriendenkring opgeschrikt door het overlijden van Hedwig Beyl, niet veel later zou zijn vrouw Christiane hem volgen. Iedereen was de adem kwijt. Het was alsof men als stille hulde de meiboomplanting niet wou organiseren zonder Hedwig. Niemand weet hoe lang het Pajottenland nog moet wachten voor er weer een meiboom wordt geplant. Tenzij...

Herwig Proesmans

Het is vaak een voorrecht om bij iemand aan tafel te mogen zitten en te luisteren naar het verhaal, de overtuiging, de bezieling van mensen 'met fond'. Wanneer die 'iemand' Herwig Proesmans heet, is dat zeker het geval. Het was mijn bedoeling om in het kader van dit artikel stof te hebben voor een A4-tje tekst. Toen ik Herwigs knusse woning aan het Liefingse dorpsplein verliet, had ik stof voor een heel essay. Het bijzondere aan het gesprek was dat we in feite de hele tijd over de meiboomplanting bezig waren, maar elk onderdeel van het gesprek was doordrongen van filosofische beschouwingen, die een triviaal gegeven als een meiboomplanting optillen tot een symbool waar je een hele levensvisie kunt aan ophangen. Een schroomvolle poging tot samenvatten.

Herwig Proesmans is geen geboren Pajot. Zijn wieg stond in Machelen, de gemeente waar zijn Haspengouwse ouders zich hadden gevestigd. Hij kan honderduit vertellen over het dorpsleven en de merkwaardige mensen die Machelen bevolkten. Zonder veel nadenken somt hij hen op met naam en toenaam. Toch heeft hij er zich na zijn studies in Leuven niet blijvend gevestigd.

In het gezin Proesmans stonden muziek en volkscultuur hoog aangeschreven. Er werd heel veel gezongen en gemusiceerd. Als jongste van zes werd hij daarin mee opgenomen. Een zus en twee broers waren in hun studententijd lid van 'de Kegelaar' een studentenvolkskunstgroep waar Rob Lettens in zijn Leuvense tijd speelman was. Rob had zich als autodidact op trekzak een enorm repertoire aan traditionele muziekjes en liederen eigen gemaakt.

"Als kind kende ik dus de Kegelaar al. Ik hoorde verhalen van hun optredens o.a. in Berlijn en op de wereldtentoonstelling. De Kegelaar was in Leuven echt een begrip. Mijn oudste broer Niko nam ons af en toe ook mee naar hun activiteiten en vertelde honderduit over hun belevenissen. Zo verhaalde hij ons over een klein dorp in het Pajottenland waar ze in de schuur van een gasthof mochten overnachten en waar gezongen en gedanst werd. 's Anderendaags werd er ergens in een weide een boom opgericht..."

Mijn broer werd 'leider' van de Kegelaar, net als later ook broer Joost overigens. Nog veel later zou ik in hun voetsporen treden. De Kegelaar was geen 'club', maar een groep maatschappelijk bewogen jonge mensen die op zoek waren de wortels van hun overgeleverde tradities en cultuur. Zo wilden zij ook de Vlaamse identiteit beleven en bewust vormgeven.

Aanvankelijk speelde de Kegelaar ook een rol in het KVHV (Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond), maar gaandeweg ontwikkelde die zich tot een studentenvolkskunstgroep met een rebels-kritische inslag. Het 'hiërarchisch katholieke' en 'binnen de grenzen lopen', dat was niets voor de Kegelaar.

Ik was intussen ook in Leuven komen studeren en vanzelfsprekend werd ik ook 'Kegelaar'. Het was rond 1968 dat de groep zonder leider viel. 'Coördinator' noemde men dat toen. Het lag wat voor de hand dat ik, net als mijn broers vóór mij, ook de taak op mij zou nemen. Een hele uitdaging! Het betekende dat je niet alleen inhoudelijk de bakens moest uitzetten, maar ook organisatorisch de boel draaiende moet houden.

Op maandagavond werd er eerst gedanst en daarna gezongen. Woensdagavond werd er gedanst met de 'keurgroep'.

Het ledenaantal schommelde in die tijd rond de tientallen actieve leden, zeg maar een aanzienlijke groep. Daar kwamen dan soms nog de voorstellingen bij. Al was dat zeker niet mijn bedoeling. Wij kwamen bijeen, dansten en zongen, het moest verzorgd zijn en het moest inhoud hebben, geen hobby maar een levenswijze.

Op een gegeven ogenblik haalde een van mijn voorgangers, Piet Bettens, een trekzak van de zolder. "Gij speelt piano" zei hij, "dan moet ge hier ook kunnen op spelen". Wij hadden op dat ogenblik inderdaad geen speelman meer en dus dansten wij op het wrange geluid van een bandopnemer. Als er nu iets is waar ik van griezelen, dan is het dansen op opgenomen muziek. Toen dacht ik weer aan Rob Lettens en ik wist dat die als autodidact toch een echte verdienstelijk speelman was geworden. Hij wist echter ook hoe je mensen kunt doen dansen op muziek. Hij had een ongelooflijk aanvoelen voor het goede, het schone en het authentieke. De motivatie was er dus en ik begon dansmelodieën op accordeon te spelen.

Diezelfde Piet Bettens kwam wat later met een nieuwe opdracht: "ergens in het Pajottenland moet er zoiets zijn waar wij vroeger met de Kegelaar nog naartoe gingen en waar wij lang geleden aan meewerkten. Gij moet dat opnieuw opstarten". Zijn tijdstip kon niet slechter gekozen zijn, het was net voor de examens (als de wilde kastanjabomen aan de Naamse Vest begonnen in bloei te komen, dan was dat voor de studenten het ogenblik om aan de slag te gaan met de tot dan toe wat verwaarloosde leerstof).

We zijn dan toch maar met een paar mensen vertrokken naar ... Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek! Het was een dag in de week en het goot pijpenstelen. We zagen in de buurt van het dorpscentrum een klein groepje bezig met een Chiroleider. Er werd wat aan volksspelen gedaan, geen dans, geen muziek. In een oud schoolgebouwtje zijn we na afloop met die mensen nog een geuze gaan drinken. We maakten plannen om toch 'iets' te doen met dat oude gebruik. Één van de plaatselijke initiatiefnemers was Hedwig Beyl.

Van meet af aan heeft het geklikt tussen hem en mij en op heel korte tijd zijn we zeer goede vrienden geworden. Er is toen een 'comiteetje' opgericht om de meiboomplanting, die op sterven na dood was, te doen herleven.

Hedwig had als kind wel die studenten daar in zijn dorp bezig gezien en dat intrigeerde hem. Er werd daar in het dorp wel heel raar naar gekeken, zeker omdat die gasten allemaal Vlaamse liedjes zongen. De oorlog lag nog vers in het geheugen en er werd al eens smalend 'Dosje' geroepen naar de meiboomplanters. Overigens kan ik het goed begrijpen dat in die tijd mensen die hard geleden hadden onder de oorlogsomstandigheden dat allemaal nogal verdacht vonden. We moeten dat bekijken vanuit het standpunt van die mensen in die periode! Al had het er voor ons niets mee te maken, als je de perceptie tegen hebt, dan is het heel moeilijk om de mensen van het tegendeel te overtuigen. Voor Hedwig was het duidelijk geen probleem.

Wij zijn toen voor het eerst samengekomen in het Krekelhof (Gooik). Dat was in die jaren een gezellige bruine kroeg met een uitbater die ons kon appreciëren. Daar zijn toen vriendschapsbanden gesmeed en er werden taken afgesproken.

Ik was in die jaren preses van de 'Actieve Cultuurgroep'. Wij konden toen over wat geld beschikken en ik kon het verantwoorden dat de Kegelaar als medeorganisator middelen kon aanwenden om dit volkse Lombeeks initiatief te ondersteunen. Er werd pro forma een lening toegezegd ...die nooit is terugbetaald. Met dat geld konden we nu wel strooibriefjes en affiches drukken!

Voor Hedwig Beyl was dat een heel goede zaak. Om te beginnen was er een startkapitaal, maar nog belangrijker, hij had een groep mensen die hem steunde, en er waren dansers, iets dat al lang niet meer het geval was. De meiboomplanting was herrezen!

Hedwig had vroeger nog de Lombeekse dansgroep 'Gudrun' geleid, maar die deden (noodgedwongen) enkel jongensdansen. Die dansen werden toen aangeleerd door Rob Lettens en dus kenden Hedwig en Rob elkaar al een beetje.

Na de eerste gezamenlijk georganiseerde meiboomplanting zijn we dan begonnen met samen wandelingen te doen (de eerste op de Woestijn) en werden ook de vrienden van Hedwig meer bij de zaak betrokken. Die mensen hadden eigenlijk niets met volksdans te maken, maar toch werden zij erdoor geraakt. Toen heeft Hedwig mij gevraagd om de danssessies te komen begeleiden. Zo is de Ronde ontstaan. Ik kwam toen elke week vanuit Machelen spelen voor de Ronde.

Toen ik acht jaar later in de streek kwam wonen werd ik ook actief bij de beginnende volksdansgroep De Wouwe in Meerbeke. Daar sloten zich spoedig andere speelmannen aan die we vanaf dan ook regelmatig op onze meiboomplanting zagen meespelen.

Die had intussen de wind in de zeilen. Zelfs de overstap van Lombeek naar Strijtem had geen invloed op het succes. In Hedwig hadden we de man gevonden die het allemaal aan mekaar kon houden, heel sociaal was en graag gezien door iedereen. En er was Rob die waakte over de inhoud. Al hebben we vaak discussies gehad over ogenschijnlijk banale zaken.

Als we bijvoorbeeld bloemen nodig hadden, dan moesten het uiteraard echte bloemen zijn en niet om het even de welke.

Er was immers steeds een onbewuste invloed van de vervlakkende maatschappij waardoor men hier en daar toegevingen aan de commercie wou doen, maar voor Rob was dat absoluut niet vanzelfsprekend. Op de duur moet je toch wel een antwoord vinden op de vraag: wat is nu het belangrijkste, dat we het echt allemaal strikt bij het traditionele houden, op gevaar af dat het helemaal ten onder gaat, of ervoor zorgen dat je het wezenlijke kunt laten overleven. Door elementen toe te voegen of weg te laten hadden we in feite de traditie zelf een vorm gegeven. Er werden nieuwe gebruiken spontaan aan toegevoegd. Uiteindelijk was de vormgeving zoals we die bijna een halve eeuw hebben gekend ook schatplichtig aan de interpretatie van een paar mensen en misschien wel van één man...

Eind jaren negentig kwamen we op een punt dat er steeds minder werd gedanst (ook de Ronde danste bijna niet meer). Toen leek het einde nabij. Maar toen kwamen plots een aantal jonge mensen die als kind hadden deelgenomen aan de volks spelen en die zorgden voor een korte, krachtige heropflakking. Maar het was een variante geworden op het originele. Er werd nog een paar maal 'op automatisme' voortgedaan, maar na nog een onvergetelijke editie in Lombeek was het plots allemaal voorbij, ten minste voor Strijtem, want in de mensen leefde het onbewust voort".

Misschien is het toch niet voor altijd gedaan. Het is voldoende dat iemand het smeulende vuur weer aanwakkert en dat enkele mensen aan de kar beginnen duwen. Of zoals Herwig besluit:

"Wat mij betreft is de beleving van de meiboomplanting ook meer dan een persoonlijke ervaring. Bij ons was bijvoorbeeld heel het gezin daar sterk bij betrokken.

Er zullen altijd mensen zijn die openstaan voor de poëzie en het cultuurgood dat ook leefde in onze meiboomplanting, voor het raadselachtige, de magie van het herhalen van het leven. Dat is niet ouderwets, het is iets dat diep in ons wezen zit, iets dat bestaat. Is dat beter dan iets anders? Neen! Maar het is beslist óók mooi.

Herman Fonteyn

Het moet in 1965 zijn dat mijn meboomplantingsbelevissen aangezien ik enige tijd voordien de volksdansgroep Die Stoute had vervoegd.

Het meidansen gebeurde toen in O.L.V.Lombeek, gewoon midden op de straat ter hoogte van de kerk. Auto's die aankwamen moesten wachten tot Bekedorfer, Kegelaar of Vijfparendans afgewerkt waren. Toen dat te moeilijk werd zijn volksspelen en dansnamiddag de laatste Lombeekse keer doorgegaan op de koer van de school naast De Kroon.

De winterverbranding gebeurde in de berm tegen de kerkhofmuur en het was vooral Rob Lettens die voor muziek en zang zorgde. Ik herinner mij niet dat ik Rob ooit zag meedansen maar wat hij wèl deed was ons met niet aflatende inzet de nodige meeliedereren aanleren, het geen soms ergens te velde gebeurde tijdens de voormiddagwandeling.

In brieven uit die periode vind ik terug dat we in 1969 de laatste keer in Lombeek de mei geplant hebben, namelijk op 4 mei gevolgd door een "dansavond met volksdans" in de zaal van De Kroon.

Van dat bal herinner ik mij vooral de enorme polonaise geleid door Hedwig en Christiane. Dat was geen polonaiseke van allemaal-achter-elkaar met de armen op de schouder van de voorloper maar een mooi figurenspel van danskoppels dat uitmondde in een zaalvullende mars of wals voor alle dansparen. Hoe het vóór Lombeek in zijn werk ging weet ik niet, maar vanaf 1970 zorgde Die Stoute een aantal jaren voor de meboom en de -krans met daaraan de linten geknoopt. In een activiteitenoverzicht van dat jaar lees ik "2 mei - 19u vertrek met de boom uit Okegem naar Strijtem" en "3 mei meboomplanting op het dorp te Strijtem". Zo lang de meboomplanting bij het Koetshuis doorging deponeren wij die boom op het gras daarvoor en de krans daarbinnen, vermoed ik. Later werden boom en krans bij iemand op de binnenkoer gelegd om nachtelijke beschadiging te voorkomen. Die beschadiging was niet denkbeeldig, want we maakten het mee dat een boom die we in Okegem aan de rand van het bos klaarge-

legd hadden in "bolekes" gezaagd was toen we hem 's anderendaags gingen ophalen. Het mansvolk van Die Stoute droeg dan de boom vanaf de plaats waar hij 'geogst' werd te voet tot in Strijtem. De krans vlechten was daarentegen 'vrouwenwerk' waarvoor dan een paar hagen geplunderd werden om voldoende, liefst niet stekelig, groen bijeen te krijgen dat met dunne koordjes rond de krans gebonden werd en daarrond dan de zestien linten, afwisselend een wit en een rood. De dames kwamen daarna met auto en krans naar Strijtem zodat we na de avondlijke geneugten die steevast op boom- en kransgezwoeg volgden, inspanningsloos thuisgeraakten.

Boom en krans gereedmaken was één zaak, maar na het gedans kwam het er op aan om krans en linten te recupereren voor gebruik het jaar nadien. Toen dat eens niet gebeurd was mocht ik op een kerkhofstort een "nieuwe" krans gaan scheefslaan en nieuwe rode en witte linten gaan kopen.

Doordat ik in de eerste helft van de jaren 1970 ook betrokken werd bij volksdansgroep Eglantier uit Denderleeuw droeg deze groep ook jaarlijks bij aan het gebeuren door hulp bij het boomdragen de avond vooraf en het wandelen en dansen op de dag zelf. Hiervan getuigt een brief aan de leden: *"ter gelegenheid van de meiboomplanting te Strijtem op 1 mei 1976 zal er een meidans aangeleerd worden"*.

Die meidans gebeurde jaarlijks op de melodie van *Der Mai, der lustige Mai* en moest met overleg uitgevoerd worden om het vlechten van de linten niet in het honderd te laten lopen.

Ieder jaar werd ook een brief verspreid aan *"Pajotten en aanverwanten"* zoals de versie uit 1978 zich tot het publiek richtte en waar-

in de *"verbranding van den winter"* en de *"planting van den mei"* aangekondigd werden na een wandeling, volksspelen en kroning van de meiparen.

Die meiparen hebben mij steeds voor een klein raadsel gesteld: de jongen die de spelen won was meikoning en mocht een meikoningin kiezen, het meisje dat de spelen won kreeg slechts de titel van meigravin en mocht dan een meigraaf kiezen.

Welke gedachtenkronkel aan deze werkwijze ten grondslag lag en waarom de beide winnaars niet alle twee dezelfde adellijke titel verwierven en samen meikoning en -koningin waren is mij nooit duidelijk geworden.

Herman Fonteyn.

Bruno De Vos

Ook al is het organiseren van een meiboomplanting in principe een eenvoudige zaak, er komt heel wat voorbereidings- en opruimwerk aan te pas. Het is belangrijk dat de inhoud klopt, maar als er wat hapert aan de uitwerking, kan het feest gauw gedaan zijn. Vanaf het einde van de jaren zestig had zich een vriendenkring gevormd rond 'motor' Hedwig Beyl. Het werd een hechte vriendenploeg die samen een heleboel activiteiten op touw zetten en met de tijd als een geoliede machine de praktische voorbereiding van de meiboomplanting op zich nam. Zoals Herwig Proesmans het op de vorige bladzijde vertelde, is hieruit de Ronde ontstaan. Deze groep werd de ruggengraad van het evenement. Één van de harde, stille werkers was Bruno De Vos.

Bruno beleefde zijn jeugd in Strijtem. Zijn grootvader was huisbewaarder op het kasteel en die had niets liever dan dat de kleine rakker bij hem kwam spelen en dat hij hem kon rondleiden in de gangen en verborgen hoekjes van het kasteel.

Als jonge kerel was Bruno al actief in de Strijtemse Jeugdclub en via de meiboomplanting werd hij ook een vaste 'Rondeman'. Hij was de man van de dansvloer, een zwaar sleurwerk! Maar een onmisbaar element voor een goede meiboomviering. Bruno is 'dansvloerlegger' gebleven tot wanneer de KLJ het karwei heeft overgenomen. Zijn mooiste herinnering aan de meiboomplanting is ongetwijfeld die keer toen hij eind jaren zestig zelf meikoning werd, toen hij het in de finale haalde van Willem Van Huyghem. Het was op die bewuste kletsnatte keer dat alles moest doorgaan in de Filosoof. Bruno heeft toen een stuk van de boom afgezaagd. Ze hebben het gevaarte toen met een haak aan het plafond in de zaal opgehangen.

Ghislain Van den Eede

Zoals zijn familienaam al laat vermoeden, was Ghislain een Lombekenaar. Een man die met veel talenten gezegend werd door Moeder Natuur. Muzikant, technicus, verteller, noem maar op. In zijn mooie handschrift noteerde hij voor ons zijn meiboomverhaal. Toen hij begon te vertellen kregen we er nog een heleboel pittige details bovenop.

"Ik was een leeftijdsgenoot van Hedwig Beyl. Zo rond 1959 was ik leider van de Jong Kaj en Hedwig was Chiroleider.

Toen Hedwig begon mee te werken met de meiboomplanting die hier door mensen van Leuven werd opgestart, zocht hij dorpsgenoten om mee te doen. Zo heb ik het allemaal goed kunnen volgen: hoe die bontebende hier aankwam in het dorp, hoe ze gingen kamperen bij de boeren of in de velden, sommigen sliepen in het bouwvallige schoolgebouwtje, anderen bij boeren in de schuur. Zij trokken toen op zaterdag naar Neigembos en met acht man droegen ze de boom die ze ginder hadden gekapt. Ik zie hen nog altijd passeren langs de Vossenbunder en de Langebroekstraat.

Adèle en Jef Leemans, de uitbaters van De Kroon, waren heel erg in de weer voor die mensen. Ze mochten de weide achter het café gebruiken. Jef heeft voor hen zelfs 15 berken geplant in een bosje aan de Moeille.

Wij hebben natuurlijk eerst die dansen moeten leren. Daarvoor gingen we naar Dilbeek. We namen de muziekjes op met een bandopnemer zodat we nadien konden repeteren in het zaaltje van het klooster in Lombeek, later in de Filosoof en nog later in café de Kroon en het jeugdhuis in Strijtem. Ik had een oude accordeon gekregen waarop ik goed mijn plan kon trekken. Op een keer was hij echter plots verdwenen."

Op een bepaald ogenblik werd het voor Ghislain moeilijker om mee te werken omdat hij tijdens de weekends vaak als muzikant op de planken stond. Toch zagen we hem nog vaak op de meiboomplanting. Het accordeon was toen vervangen door een camera of een fototoestel.

Omer De Backer

Een van de hoogtepunten op zo'n meiboomplanting was natuurlijk de strijd om de krans van meigravin en meikoning. Alle huwbare meisjes en kerels mochten er aan deelnemen. Het was altijd weer een boeiende, maar tegelijk hilarische afvallingswedstrijd waarbij uiteindelijk een snelle, sterke of behendige jongedame en heer het pleit wonnen en zich als beloning respectievelijk een meigraaf en een meikoningin mochten kiezen, waarna ze gekroond en gelauwerd voorop mochten stappen in de stoet die de meiboom ging afhaken.

Weinigen stonden er stil bij dat het bedenken van die spelen, het verzamelen van materiaal en het in goede banen leiden van dat jong geweld niet vanzelfsprekend is. Maar ook daarvoor had men de ideale man in de ploeg: Omer De Backer. Hij wist een passende volgorde van spelen te verzinnen zodat de eerste opdrachten meer afvallingswedstrijd waren, terwijl het zwaarder werd of meer behendigheid vergde naarmate men naar het einde ging.

Van schoenen vinden in een berg stro over worsten eten aan een touw, met de mond (handen op de rug) een muntstuk halen dat verborgen was in een bord bloem, een slalomparcours met de fiets over de hobbelige weide, zakspringen, boomstronkslingeren, kussengevecht, het was er allemaal bij, tot groot jolijt van het joelende publiek.

Als een rechtvaardige rechter beoordeelde Omer de spurtende, springende, flessenvullende, hijgende en vallende jongeren, tot onder luid gejuich de heersers van de lente bekend werden gemaakt.

Omer en zijn vrouw Rita lagen ook mee aan de oorsprong van 'de Ronde'. Het idee was gerijpt op de meiboomplanting van 1975. Rita en Omer hadden toen de vriendenkring die zich gevormd had uit mensen van Strijtem en Lombeek uitgenodigd om een weekend bij hen te komen kamperen. Ze hadden daar in Denderwindeke een grote weide waar ze meer dan honderd mensen konden ontvangen. De tenten werden in een grote kring opgesteld rond een kampvuur. Rond dat vuur werd een vriendschap gesmeed die nog altijd stand houdt.

Sylva en Marcel Neukermans

Op de bestaande tradities hebben zich ook nieuwe rituelen geënt. Zo had Marcel Neukermans op een mooie dag de gezegende ingeving om een meidrank te maken. Sindsdien mochten de meiparen, nadat ze gekroond werden, een heel bijzonder brouwsel proeven.

Marcel maakte geen twee jaar na elkaar hetzelfde. Als basis nam hij altijd zelfgemaakte fruitwijn, maar die mengde hij dan met vlierbloesemsap of een ander kruidendrankje. Dat werd altijd aangeboden in een porceleinen beker die bij een Strijtemse firma sierlijk werd beschilderd. Maar ook Marcells vrouw, Sylva Pauwels, had een belangrijke taak. Zij vlocht de mooie bloemenkransen en kronen voor de meiparen. Met een ring uit kleefkruid als basis werden alle mogelijke en vindbare bloemen dan tussen de stengels gevlochten tot een kleurrijk en geurend sierraad, de lentekoppels waardig. Sylva hield ook jaren het 'logboek' bij van de meiboomplanting. Het was een verbluffend mooie kroniek, opgesmukt met gedroogde bloemen, met foto's, namen van meigravinnen en meikoningen, deelnemende groepen en nog veel meer. Er zijn weinig 'niet-officiële' verenigingen die een archief hebben dat aan dat van de Pajotse meiboomplanting kon tippen.

Op een bepaald ogenblik werd deze schat aan informatie toevertrouwd aan Christiane en Hedwig Beyl. Een veiligere plek was niet denkbaar. Door het plotse overlijden van Hedwig in 2008 en even later ook van zijn echtgenote, is het archief echter zoek geraakt. Een kleine ramp...

Wie ergens in een schoendoos toch nog wat foto's zou liggen hebben, of wie zich nog herinnert ooit meigravin of meikoning te zijn geweest, mag ons dit zeker laten weten. Misschien kunnen wij zo toch nog een en ander van de vergetelheid redden.

We hadden het nog moeten hebben over al die medewerkers die hier niet aan bod zijn gekomen, over de vele muzikanten die spontaan een deuntje kwamen meespelen, zomaar, voor de goede zaak. En de groepen die in de loop van een halve eeuw de meiboomplanting mee hebben mogelijk gemaakt: De Kegelaar (Leuven), Die Stoute (Ninove), De Hoepduvel (Asse), Jeugdkring (Strijtem), De Ronde (Lombeek-Strijtem), De Wingerd (Jong-Dauidsfonds Pamel), De Wouwe (Meerbeke), Eglantier (Denderleeuw), KLJ (Strijtem), Sint-Maartensgilde (Kester) volksdansgroep Pajottenland (Sint-Ulriks -Kapelle)...

Ten slotte...

Is door het neerschrijven van al deze mooie herinneringen de goesting zo groot geworden dat er bij vele mensen heel veel motivatie is om dit unieke ritueel te onderhouden en af en toe toch de meiboom nog eens in Pajotse bodem te planten. Wij beloven niets, maar hou de meiavond van 2017 toch maar vrij!

Foto: ggr

Donderdag 28 april 2016, 20 u

Professor Stefaan Top

Rituelen van de wieg tot het graf of de strooiweide

Een meesterlijke causerie
door een geboren verteller

In het kader van de erfgoeddag rond 'rituelen' haalt Erfgoed Rausa een reus uit de Vlaamse volkskunde naar Strijtem. Wie op donderdag 28 april de meeslepende causerie wil horen, moet wel (snel) haar/zijn plaats reserveren op 054 32 33 64 of rausa@skynet.be. GRATIS TOEGANG!

Wil a.u.b. duidelijk naam en aantal personen vermelden.

Stefaan Top werd in 1941 geboren in Langemark. Na zijn studies Latijn-Grieks in Ieper, verkaste hij naar Leuven om er in 1964 zijn studies Germaanse Filologie af te ronden aan de K.U.Leuven. Hij promoveerde tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte met een proefschrift over de 'Bende van Bakelandt'. Hij was tot 2011 hoogleraar Volkskunde aan hetzelfde instituut.

Zijn colleges waren bijzonder populair. Frans Vanderschueren (lid van de algemene vergadering van Erfgoed Rausa) was een van zijn enthousiaste studenten. Onder het mentorschap van Top schreef Frans een uitgebreide en boeiende studie over het Volkslied in Roosdaal, een thesis die de professor zich nog steeds herinnert en waarover hij vol lof is.

Zijn hele carrière deed Stefaan Top onderzoek naar volksverhalen, feestcultuur,

volkslied, zeden en gebruiken, volksge-neeskunde, geschiedenis en theorie van de volkskunde.

Zelfs toen hij op emeritaat ging, bleef hij zijn cursus nog geven 'voor de goede zaak'! Stefaan Top is geen saaie wetenschapper, maar een bijzonder hartelijk en sociaal bewogen man, een begeisterende verteller die zijn toehoorders moeiteloos enkele uren in de ban weet te houden. In 2014 werd hij uitgeroepen tot Laureaat van de Europäischer Märchenpreis. De jury in Volkach prees professor Top voor zijn onderzoek naar sprookjes, mythen en volksverhalen.

Tijdens de lezing in Strijtem mogen we een exploratie verwachten van alle mogelijke rituelen die te maken hebben met de belangrijke levensfasen. De causerie van professor emeritus Top: een topactiviteit van Erfgoed Rausa!

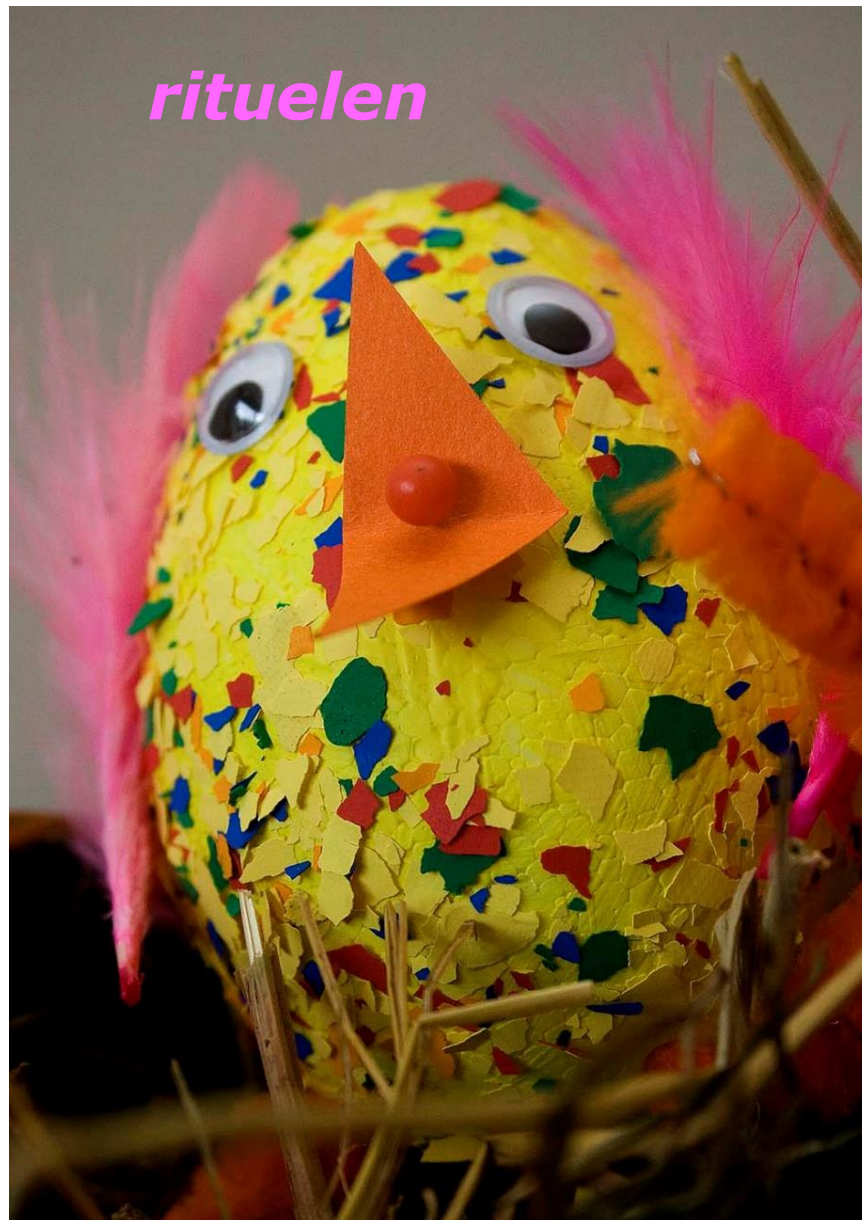
En ook nog dit in het kader van de erfgoeddag:

Rituelen op de pellicule, een prachtige **filmmontage** van Jan De Mont. Uit allerlei particuliere filmarchieven monteerde Jan een 35 minuten durende montage van rituelen bij begrafenissen, inhaling van burgemeester en pastoor en sportmanifestaties van ruim 50 jaar geleden. **Zaterdag 23 april**, doorlopend van 9 tot 12 uur, **gratis toegang!**

Deze activiteit kun je combineren met een **rondleiding in de kerk van Strijtem**. Om 10 uur is Luc Van Liedekerke de onnavolgbare gids!

ERFGOEDDAG

Roosdaal 24 april 2016

Dankzij de steun van het Gemeentebestuur van Roosdaal kan deze brochure gratis worden aangeboden aan de bezoekers van de erfgoeddag

